

SLOVENSKI UČITELJ

1914

VERI

OMIKI

UŽGODI

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH
UČITELJSKIH
IN KATEHETSkih DRUŠTEV

ŠTEV. 9.   LETNIK XV.

TISKA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
Svetovni ogenj. (—ž.)	185
† Pij X. (—ž.)	186
Katehetski tečaj v Istri. (A. Čadež)	187
Kako dvigniti uspehe iz računstva na višjo stopnjo. (Marica Černe)	190
Negovanje simpatičnega nagona v šoli. (Andrej Ažman)	195
Šola, varstvo domačije in tujski promet. (A. Levstik)	199
»Nezadostno« v glavnem predmetu. (A. Čadež)	202
Le eno je potrebno. (A. Č.)	204
Šolski voditelj — najemnik? (B—ski)	206
Katehetski vestnik: Katehetske beležke	208
Zgledi	210
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	210
Vzgoja	212
Raznoterosti	213
Slovstvo in glasba	215
Razno. (Na ovitku.)	

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 kron; naročniki-člani »Društva slovenskih katehetov« plačajo tudi 5 kron; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 kron.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec. Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

SLOVENSKI UČITELJ

Glasiło slovenskih krščanskih učiteljskih
===== in katehetskih društev. =====

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XV.

V Ljubljani, 15. septembra 1914.

Štev. 9.

—ž:

Svetovni ogenj.

»Naš boj je svet...«

Dvanajstkrat zaporedoma so se odprla Janusova vrata. Dvanajst vojskâ naenkrat! Doživeli smo res nenavadne čase; ogenj na vseh straneh. In v sredi tega ognja stoji Avstrija in njena zvesta zaveznica Nemčija — kot prava prijateljica v sili. Doživeli smo pa tudi bojno razpoloženje, složno edinost vseh avstrijskih narodov ter nadvse ganljive prizore patriotičnega navdušenja, kakor ga je težko najti v zgodovini.

Ko je naš presvetli cesar pozval svoje bojavnike na junaški mejdan, so se naši fantje in možje pojoč in vriskajoč odzvali sicer resnemu klicu. In kakor pri nas, tako je bilo povsod po širni državi. Grozna novica o sarajevskem umoru je zapalila sveto jezo v srcih zvestih avstrijskih državljanov. Za to in za druge krivice se je zahtevalo zadoščenje, ki ga pa srbski oficialni krogi niso dali, četudi se je dokazalo, da so imeli celo pri umoru svoje krvave prste zraven. Ni bilo drugega izhoda, kakor da je naš cesar bil prisiljen dati povelje: »Na vojsko!« Valovanje navdušenja je šlo po celi monarhiji, ki se tudi potem ni poglelo, ko se je dvignila ruska vojna stranka kot zaščitnica in zagovornica morilcev.

Kakšen bo vsestranski končni izid na bojnem polju vseh naših zavezniških krdel, — to je v božjih rokah. Zaupamo pa trdno in neomajno v Gospoda vojnih trum in pa v pogum ter složnost naše zavezniške vojske. Za porazi, ki so poniževalno pa tudi katastrofalno ošinili izmožgane Francoze in ohole Angleže, bo sledila, tako se nadejamo, tudi pogibelj onih brezvestnih sovražnikov Boğu vdane Avstrije, ki nastopajo kot zaščitniki srbskih morilcev.

V tem resnem in odločevalnem trenutku moramo obenem s ponosom poudariti, da je na širnem bojnem polju tudi mnogo naših tovarišev-učiteljev. Tisti, ki so poprej netili ogenj domoljubja ter zvestobe do presvetlega vladarja v srcih mladine in naših sedanjih slovenskih bojnikov, manifestirajo to ljubezen zdaj tudi v dejanju. Bog daj srečo našim kolegom-bojnikom in celi naši armadi!

Vsi drugi pa, ki smo ostali doma, hočemo po okolnostih in možnostih podpirati vse blagotvorne akcije za varstvo mladine, v olajšavo ter pomoč vojskujočim se junakom in vojnim bolestnikom.

† Pij X.

Dogodek za dogodkom! Dne 20. avgusta je umrl poglavar sv. kato-
liške Cerkve. To žalno poročilo v dneh vsestranskega vojnega vrvenja je
vplivalo tem pretresljiveje, ker nas je takorekoč presenetilo. Pa kot
verni katoličani zremo osobito v trenutkih poizkušnje in nadlog tem
zaupljiveje v Gospoda nebes in zemlje.

Ko je bil pokojni Pij X. kot beneški kardinal Giuseppe Sarto dne
4. avgusta 1903 izvoljen za papeža, o njem nismo veliko vedeli, ker ni
izšel, kakor večina njegovih prednikov, iz krogov cerkvene diplomacije,
ampak iz vrst duhovnikov-pastirjev. Dejstvo, da se je povzpел
od navadnega kaplana na najvišje mesto, njegova skromnost, radodar-
nost ter njegovo vneto delovanje v vseh dušnopastirskih službah, oso-
bito še v Benetkah, mu je pridobilo simpatije vsega katoliškega sveta.

Rajni papež je z občudovano energijo branil svobodo sv. Cerkve;
z vso odločnostjo se je postavil nasproti zmotam moderne dobe; pred-
vsem se je trudil, da izvede program, izražen v besedah prve enciklike:
»Omnia restaurare in Christo« — vse prenoviti v Kristusu. To je bilo
poglavitno vodilo njegovega 11 letnega delovanja.

Pij X. je prav posebno odločno poudarjal važnost verskega
pouka. Pridevek »ignis ardens« bi se lahko raztegnil tudi na torišče
mladinske vzgoje, kjer je pokojni papež užigal ogenj zdrave reforme.
Že enciklika »Acerbo nimis« z dne 15. aprila 1905 je živo posvetila v
temino one verstvene nevednosti, ki jo je takrat sv. oče
označil kot glavni vzrok današnje verske vnemarnosti.
Da bi se versko življenje osvežilo in okrepilo, je Pij X. v isti encikliki
določil edino-pravi smoter verskemu pouku, ko je zapisal: »Emendatio
vitae finis omnis docendi esse debet«. (Smoter vsemu pouku bodi:
popoljšanje življenja.) Temu končnemu smotru so se prilagodili skoraj vsi
poznejši katehetski tečajji, katerih glavni in temeljni postulat je
bil izražen v geslu: Verstvena vzgoja v katehezi!

Pij X. je bil zgled pobožnosti; kot tak je želel, da bi se vsi kato-
ličani z gorečo vnemo oprijeli tistega, ki je naša moč in rešitev: Jezusa
v najsv. Zakramentu. Zato je prav posebno pospeševal evharistične
kongrese, ki so se vsi za njegove vlade vršili z izredno slovesnostjo.

Na prvem mestu pa bo zgodovina beležila Pijev dekret o pogo-
stnem prejemanju sv. Evharistije, s katerim je obnovil tradicije prve
dobe krščanstva, kakor tudi dekret o zgodnjem obhajilu otrok, ki je
z njim postavil prizadevanje vzgojiteljev na trdno in zanesljivo podlago.

Cerkev je s Pijem X. izgubila modrega in resnega krmarja. Za
krmilo je prijel vreden naslednik Benedikt XV.

Naj nadaljuje delo Pijevo v blagor in srečo vsega človeštva!

A. Čadež:

Katehetski tečaj v Istri.

Zborovanja katehetov, ki se od l. 1903. dalje čedaljebolj množe, so dosegla vsaj to dobro, da so zbudila in poživila zanimanje za katehezo; eminentna važnost katehetskega delovanja v šoli se sedaj splošno uva-
 žuje in poudarja. Na tečajih, namenjenih katehetski izobrazbi, so se
 spravila v razgovor nešteta vprašanja glede učbe, glede vzgoje, glede
 šolskih knjig, učnih pomočkov itd. Odkar se je pa sklical veliki kongres
 na Dunaju, ki je posegel bolj na globoko, da postavi katehete trdno
 in zanesljivo podlago, imajo pokrajinski tečaji manjšo privlačnost. To se
 je videlo na zadnjem (VI.) hrvatsko-slovenskem pedagoškoko-
 katehetskem tečaju v Pazinu. Nikakor ne bi bilo prav in umestno,
 če bi trdil, da pokrajinski tečaji niso potrebni; že medsebojni stik sta-
 rejših in mlajših katehetov, ki naj utrdi skupno prijateljstvo, zlasti pa
 ogenj navdušenja za zvesto izvrševanje katehetskega poklica, vnema,
 ki se je vsak udeleženec kolikortoliko navzame, samo to že opravičuje,
 pa tudi zahteva, da še nadalje snujemo in sklicujemo katehetske tečaje.
 Ker se pa sedaj splošne katehetske zadeve in katehetska vprašanja re-
 šujejo na občnih kongresih, naj bi se vbodoče manjši tečaji omejili na
 posamezne škofije, oziroma na posamezne narodnosti, ter se ozirali
 na domače potrebe in zadeve.

Naš tečaj v Pazinu je bil izmed vseh doslej sklicanih zborovanj,
 najslabše obiskan. Morda kraj ni bil srečno izbran, morda tudi čas ni
 bil tako primeren, ali več udeležbe domače istrske duhovščine in članov
 tržaškega katehetskega društva smo pa le pričakovali, saj je bil spored
 predavanj tako primerno sestavljen, da je bil mikaven tudi za stalne
 obiskovalce katehetskih tečajev.

Ko smo sestavljali program, smo hoteli uvrstiti nekaj vzgojnega,
 smo imeli pred očmi katehete-začetnike, posegli smo pa tudi v spored,
 ki je določen za prihodnji kongres v Würzburgu. — Naj sledi kratko
 poročilo o zborovanjih in referatih.

Po skupni sv. maši, ki je bila obenem zaključna maša za pazinsko
 šolsko mladino, smo se zbrali v zbornici ondotne hrvatske državne
 gimnazije. Ravnatelj in šolski svetnik I. Kos (goriški Slovenec), je dal
 na razpolago vse prostore ter se je tudi sam pridno udeleževal vseh
 predavanj. Po običajnih pozdravih predsednika hrvatskega katehetskega
 društva, profesorja dr. Stj. Čukac-a, predsednika tržaškega katehetskega
 društva župnika Šašlja, mestnega župnika in dekana Kalca, ter šol-
 skega ravnatelja Bačića, smo se takoj lotili dnevnega reda. Iskren in
 ognjevit je bil zlasti nagovor ravnatelja Bačić-a, ki je pozdravil zboro-
 vanje v imenu članov katoliške učiteljske organizacije. »Mi učitelji,
 kakor vi katehete,« tako nekako je govoril, »imamo enaka bremena in
 enake težave, kajti izbrali smo si odgovornostipolno zvanje vzgoje ljub-
 ljene mladine. A kljub težkemu bremenu nastopamo z božjo pomočjo

kot vojaki Kristusovi brez strahu in brez ozira na desno in na levo. Ni se nam treba skrivati, ne pred drznimi nasprotniki katoliških organizacij, ne pred protivniki krščanskega imena v učiteljskih vrstah, kajti za nami je dobro ljudstvo, z nami je božja pomoč; ako se združi katoliško učiteljstvo z vnetimi kateheti v skupno zvezo za složno in edinstveno delo v šoli in izvun šole, potem bo razrušeno razdiralno početje nasprotnih vrst, mi pa se bomo veselili blagostanja in sreče, ki je bo deležno v prvi vrsti naše ljudstvo. Da pa se to uresniči, skušajmo utrditi in pripraviti mladino za življenje. Pazimo na razne nevarne organizacije, ki zavajajo mladino zapustivšo šolske sobane na nevarna pota. Ne pustimo mladine v nemar po šolski dobi; imejmo nanjo vsekdar pazno oko, brigajmo se zanjo, organizujmo osobito mladeniče, da ostanejo stanovitni in značajni . . .«

Po pozdravnih nagovorih je prišel takoj na vrsto prvi referat zagrebškega profesorja Hefflerja o zgodovini in razvoju psihološke metode s posebnim ozirom na sedanje struje. Ker je bil vneti zagovornik in propagator takozvane monakovske metode vsled občutne bolezni v krapinskih toplicah in ni mogel osebno prisotstvovati tečaju, je prečital njegov elaborat dubrovniški katehet Don Spasoje Fabris. Razprava je bila namenjena osobito začetnikom in mlajšim katehetom. Profesor Heffler dokazuje, da je bila vodilna metoda katehetskega pouka od sv. Avguština dalje tista, ki se sedaj pravzaprav po krivici imenuje »monakovska« metoda, ter navaja posamezne zagovornike oziroma zastopnike te učbene poti. Danes menda ni več kateheta, ki bi v principu ne odobral važnosti »monakovske uče«. Dunajski katehet Viljem Pichler je pa takorekoč sankcioniral to metodo s svojo novo knjigo, ki jo je katehetski svet z glasnim odobravanjem sprejel in pozdravil.

Drugo predavanje je imel tajnik »Društva slovenskih katehetov.« Snov referata »Slika v službi verouka« je povsem praktična ter se bo o nji temeljito razpravljalo na II. kongresu v Würzburgu. O važnosti slik, podob in sploh ponazoril za verstveno izobrazbo (I. del referata) se je v zadnjem času že dosti pisalo in govorilo; manj se je pa razmotrivalo o vprašanju, kdaj in kako rabiti slike (II. del referata). Debata ob sklepu razprave je bila dosti temeljita, več misli je razvil zlasti katehet Ign. Zaplotnik, ki je tudi sicer pridno posegal v razprave.

Zagrebški profesor dr. Gudek je nato podal svojo sodbo o »udžbeniku za bibliju u pučkoj školi«. Napravil je obenem malo razstavo vseh hrvatskih, slovenskih in nemških bibličnih knjig, ki so sedaj v rabi po naših šolah. Najprej je našteval pomanjkljivosti sedanjih bibličnih učnih knjig, potem je pa navajal načela in zahteve, ki naj bi se uveljavile ob sestavi novih učbenikov. Poudarjal je med drugim: Za nižje razrede ljudskih šol naj se združijo biblične zgodbe s katekizmom, kar se bo na vzoren način doseglo s Pichlerjevo prireditvijo »Religionsbüchlein«. — Pripovedovanje v zgodbah sv. pisma naj

se po možnosti nasloni na besedilo v sv. pismu, vendar pa je dovoljena in deloma tudi potrebna epska širina. — Rečenice ob sklepu posameznih zgodb naj imajo obliko stihov, ali pa kratkih naukov, ki naj neprisiljeno poteko iz bibličnega pripovedovanja. — V »Velikih zgodbah« naj bi se katekizmov vprašanja, ki so jim posamične zgodbe nekaka ilustracija, navajala s pripomnjo: »Glej V. K., vprašanje . . . .« Ob sklepu je govornik povedal še svojo sodbo o slikah in o jeziku v šolskih zgodbah ter kako vse te in še druge zahteve v dejanju izvršiti.

II. dan bi moral prvo predavanje imeti profesor dr. J. Demšar; ker so pa isti dan popoldne imeli katoliški istrski učitelji in učiteljice svoj občni zbor, se je njegovo vzgojno predavanje preložilo na tretjo uro popoldne, da je moglo biti navzoče tudi učiteljstvo.

Prvi referent tega dne je bil varaždinski katehet Val. Cajnko. Govoril je o važnosti veronaučne izobrazbe na ženskih strokovnih šolah, ki jih je na Hrvatskem 26. Deklice v starosti od 13. do 17. leta so v najodločilnejši dobi; zato potrebujejo tej dobi primerno varstveno vzgojo, da ne krenejo na slabo pot.

Kakor vselej, smo tudi na tem tečaju najbolj željno pričakovali praktično predavanje. Pod nož je šel pazinski gimnazijski katehet profesor Frankola. V enem izmed gimnazijskih razredov se je zbralo kakih 30 dečkov in deklic, večjih in manjših. Snov kateheze: Ljubezni do bližnjega. Kaj naj rečemo o nastopu in o katehizaciji? Splošen vtis ni bil napačen. Hrvatski katehetje so bili polni hvale in zadovoljstva. Nam nastop sam ni popolnoma ugajal; nismo namreč navajeni teatralične mimike in preživahnega kretanja. Drugače pa se je katehizacija metodično, didaktično in vsebinsko docela posrečila in je g. profesorja ob enakih prilikah težko kdo prekosil. V diskusiji sta več manj bistvenih pogrškov omenjala kateheta Zaplotnik in Čadež. Poudarjala sta zlasti, da bi se morala vzorna kateheza omejiti na čas, kolikor ga je faktično v praksi na razpolago. (Ne več kot pol ure.) Dalje je bilo pomanjkljivo, ker gospod Frankola ni imel nobenega učnega pripomočka: ne zemljevida, ne podobe, ne knjig. Rabil je pač tablo, a pisal za otroke skoraj nečitljivo. Gospod Zaplotnik je opozarjal, da nauka o ljubezni do bližnjega ni strogo izpeljal iz prilike o usmiljenem Samaritanu, ampak si je pomagal z drugimi primerami, ki so katehezo zavlekle. Sicer pa treba priznati, da je pokazal gospod Frankola veliko spretnost; uporabiti je znal vsak tudi nepravilen odgovor otrok na dobro tako, da se ni dal nikdar zbegati. Popoldne dne 16. julija se je zbralo v lokalih pazinske tiskarne učiteljstvo katoliškega učiteljskega društva za Istro »Hrvatska škola«. Bila je za ondotne razmere častna in lepa skupščina.

Pri tem skupnem zboru je nastopil profesor dr. J. Demšar, ki je z njemu lastno preciznostjo in z globoko zamišljenostjo v prosti besedi razpravljaval o čutu časti in o nagonu za samospoštovanje. Po krasnem uvodu je gospod govornik odgovarjal najprej na vprašanje,

če morejo tudi zagovorniki brezverske pedagogike poseči na to polje. Dokazal je, da je njih pedagogika v tem oziru na slabih nogah, kajti le s temeljito verstveno vzgojo moremo obenem utemeljiti čut časti in samospoštovanja. — Veliki vzgojitelj Don Bosco je imel toliko uspeha pri svojih gojencih predvsem vsled zaupne spoštljivosti, ki jo je imel do vseh, s katerimi je bil v zvezi. Važna in jako primerna so zlasti razna navodila, ki jih je podal gospod referent tekom svojega predavanja navzočim katehetom in učiteljem. (Govor priobčimo v celoti.)

Omenjam še to, da je frančiškan P. Polonio, katehet v Dubrovniku, navrgel še eno predavanje, ki ni bilo na sporedu, in sicer o duhovnih vajah za prvoobhajance. Navajal je več vzrokov, zakaj bi bile take duhovne vežbe potrebne in dobre, zlasti pa važnost I. sv. obhajila za celo življenje, in pa kratek čas, ki ga ima katehet za pripravo takih otrok. Ker bi bilo težko doseči, da bi imeli otroci pred I. sv. obhajilom tri proste dni v ta namen, nismo mogli v tem oziru storiti nikakega konkretnega sklepa.

Iz tega kratkega poročila je jasno, da je tudi pazinski tečaj vreden sovrstnik prejšnjih naših prireditvev, dasi z udeležbo nismo mogli biti zadovoljni.

Marica Černe:

Kako dvigniti uspehe iz računstva na višjo stopnjo.

Iz čitanja raznih strokovnih listov in knjig, dalje iz lastnega opazovanja in iz pojasnil, ki mi jih je blagohotno podal naš c. kr. okr. šol. nadzornik, sem se uverila, da je naš trud v računskih urah dostikrat mnogo večji nego dosežen uspeh.

V današnjem referatu hočem zasledovati vzroke tega nesoglasja ter poiskati sredstva in pota, s katerimi bi se to nesoglasje ublažilo ter tako dvignili uspehi iz računstva na višjo stopnjo.

Omenjam najprej najvažnejše vzroke premajhnih uspehov:

1. Napačna uporaba učne metode;
  2. prepičlo ali pa predolgovezno pojasnjevanje uporab;
  3. premalo utrjeno učivo, prehiter prehod z lažje stopnje na težjo;
  4. pretežke prve vaje;
  5. neumestno ponavljanje računskega teksta;
  6. ako ne sodeluje ves razred;
  7. ako ni računska ura primerno razdeljena;
  8. napake, ki izvirajo iz učiteljeve osebnosti:
- a) ako učitelj izprašuje predvsem pridne in nadarjene učence ter prezira slabejše;
  - b) ako se učitelj bolj briga za predmet kakor za učence;
  - c) ako da pisati besedilo računskih nalog;

- d) ako se premalo pripravi na pouk in izbere neprimerne uporabne naloge;
- e) ako mu nedostaja živahnosti;
- f) ako popravi izvršene naloge prepozno in prepovršno.

V nastopnem hočem svoje trditve utemeljiti, oziroma pojasniti; namigniti pa hočem tudi, kako bi se nedostatki odstranili.

1. Napačna uporaba učne metode. Da bi bila učna metoda, ki jo zdaj uporabljamo v računskih urah, kaj kriva, ne morem in ne smem trditi, kajti metoda je dobra, samo dodobra jo moramo poznati in pravilno uporabljati. — Ako pri začetnem računstvu ali pri prvih vajah, torej pri podajanju in utrjevanju učiva, opustimo metodiziranje (namreč zaključevanje, izračunavanje, odgovor in večkratno ponovilo teh logičnih točk, ne napravimo prepotrebne temelja nadaljnjemu pouku. — Ako pa pri nadaljnjih vajah in pri ponavljanju še vedno metodiziramo, je pouk ne samo dolgočasen, temveč tudi po nepotrebnem tratimo čas. Otroci naj odgovarjajo karmoč kratko, da jih pride mnogo in po večkrat na vrsto. Pri tem se nam je ozirati na mlačneže, zanikarneže, nepazljivce itd., da jih privedemo do urnega mišljenja in sodelovanja. Vprašanje stavimo samo enkrat in čim krajše. N. pr.: $8 K + 5 K$ (Odg.: $13 K$); $11 m - 3 m$ (Odg.: $8 m$); $6 \times 3 h$ (Odg.: $18 h$); $? kg = \frac{1}{4} q$ (Odg.: $25 kg$); $? minut$ je $\frac{1}{4}$ ure? (Odg.: $15 minut$) itd.

Tako lahko stavimo naloge na ves razred; ob gotovem znamenju odgovarjajo otroci v zboru.

Ako stavim uporabo, ki obsega daljši stavek, nekoliko počakam, da otroci na tihem izračunajo, preden koga pozovem k odgovoru. Da bi otroci pri ustnem računanju tvorili celotne stavke, ni tolike važnosti; za to je prilike dovolj ob drugih predmetih.

Isto velja pri pismenem računanju. N. pr.: Če zahtevam pri večini nalog poizkus kot dokaz, da je račun prav izgotovljen, tratim čas; istotako, ako pri večini nalog hočem pravila o računskem načinu itd. Skratka: Metodizirajmo samo, kadar je treba.

2. Prepičlo ali pa predolgovezno pojasnjevanje uporab. Preden stavim uporabno nalogo, pojasnim prav nakratko tiste momente, o katerih mislim, da so otrokom nejasni, neznani. Tako n. pr. pokažem platno, nekateri otroci ga potipljejo ali tudi povedo, čemu se rabi, preden vprašam: koliko stane $5 m$ platna po 8 desetih? itd. Gotovo pa ni prav, ako govorim otrokom $\frac{1}{4}$ ure ali pa še več o gozdnem drevju in o delu na žagi, preden vprašam: Koliko stane 6 desk po $70 h$? — Saj ni, da bi morala otrokom povedati, kar vem.

Omenim naj še, da večje kvadratne mere pojasnujem na prostem.

3. Premalo utrjeno učivo; prehiter prehod z lažje stopnje na težjo. Mogoče je, da otroci že po prvih vajah v pismenem odštevanju prav dobro spoznajo logičen način računanja, toda to nas ne sme varati, da bi začeli že z uporabami, ali pa še celo po nekaterih uporabah preskočili k množenju. Tudi na nižji stopnji je mogoče,

da kmalu znajo prehajati čez desetico navzgor, a to nas zopet ne sme zapeljati, da bi prešli že h kaki drugi učni enoti. Treba je vaje in zopet vaje, utrjevanja in ponavljanja, da gre pri vseh učencih gladko.

Na nižji stopnji rabim računski stroj tudi pri ponavljanju, seveda le nekaj časa. Porečem n. pr.: $4 + 5$. Otrok urno pokaže 4 kroglice, primakne 5 kroglic ter urno to tudi izgovarja; vse to čim hitreje. Potem brez računskega stroja, kar udarec na udarec; enako tudi v zboru. To uporabljam tudi pri novcih, merah in utežih.

Po ponovni vaji do mojstrstva!

Gotovo ima tudi slabe posledice, ako na nižji stopnji odločno ne zahtevamo krepkega poudarjanja računskih besedic »in«, »manj«, »krat«, »v«, »del« zlasti prvih dveh, ostale bolj na višji stopnji. — Otroci se morajo korenito zavedati računskega logičnega dejanja ter se mu privaditi: Vsaka popustljivost v tem oziru je gotovo škodljiva.

Skrbno moramo označiti tudi takoimenovane »oporne točke« (Ruhepunkte, Merkpunkte). Ako smo n. pr. obravnavali število 10, moramo poiskati in naštetih kar največ primerov, v katerih se nahaja število 10. Tu pridejo v poštev zlasti mere, novci, uteži itd. Pri seštevanju govorimo o dobičku, pri odštevanju o izgubi. Posebno važno je to pri pojasnjevanju decimalnih števil, kjer moramo previdno vaditi učence v pretvarjanju mer, denarja in uteži.

V vsakdanjem življenju imamo skoro vedno opraviti z decimalnimi števili pri meri in vagi, pri sestavi in plačevanju računov. Najbolj naravno je torej, da se obravnavajo decimalna števila takrat, ko se učenec predoči in razlaga denar, mere in uteži. Če bodo učenci na lastne oči videli in spoznavali denar, mere in uteži in njihovo dekadično razdelitev, si bodo tudi lahko jasno predstavljali medsebojno razmerje posameznih vrednostnih enot in nižje vrste in znali to razmerje pri računanju tudi uporabiti.

4. Pretežke prve vaje. Gotovo je neumestno, ako že pri začetnikih uporabljamo mere: ($8\text{ kg} - 4\text{ kg}$) ($9\text{ q} - 5\text{ q}$). Bolje je, da govorimo, dokler teh mer ne poznajo, o zajčkih, orehih itd.

Tudi ne gre, da bi že po prvih vajah sestavljali račune n. pr.: $8 + 3 - 5$ ali da bi pri prvih ustnih vajah v seštevanju na višji stopnji stavili račun $317\text{ l} + 439\text{ l}$; niti pri ponavljanju to še ne gre.

Jaz začnem vedno z lahkimi vajami, da se duševno delovanje polagoma napne; šele ko zapazim, da je duševno mišljenje gibčno in duh pripravljen, dam težje račune in še teh ne preveč.

Nevarno je na višji stopnji kmalu po podavanju in med prve vaje staviti naloge, ki vsebujejo dva ali tri račune. Zanimanja ni, sodelovanja ni in končno tudi uspeha ne.

5. Neumestno ponavljanje računskega besedila. Da morajo začetniki napovedano nalogo tudi ponoviti znati, je povsem umljivo; ko so se pa nalog privadili, ni treba besedila več ponavljati, sicer bi postali nepazljivi na škodo samostojnosti. Na srednji in višji stopnji

bi sploh ne kazalo ponavljati nalog; to ponavljanje podpira in še poveča lenobo ter otroke naravnost silí, da so raztreseni, ker se vsak zanaša, da bo nalogo že še slišal.

Povejmo torej nalogo le enkrat, pa takrat kratko, jasno in točno. Ponavljati bi kazalo kvečemu pri kaki težji na tabli nastavljeni nalogi, zlasti, če sestoji iz dveh ali več delov; to pa le zato, da dobijo otroci časa ustvariti si dejanski položaj ter razvrstiti računsko pot, na kar jih je že poprej opozoriti.

6. Ako ne sodeluje ves razred. S sodelovanjem vsega razreda moramo računati zlasti tam, kjer je mnogo otrok. Ob slabi disciplini pa takega sodelovanja seveda ne dosežemo. Z bistrim očesom pazimo na lenuhe, neumneže, raztresence itd., ter prav te kličimo in silimo k delu. Taki učenci bodo kmalu spoznali, da so uprav radi nepazljivosti vedno na vrsti, kar jih bo privedlo k poboljšanju. To se kaj lahko zgodi pri ustnem računanju. Kadar je napeta duševna sila vseh otrok, takrat je delo čudovito lahko.

Ustno računstvo se mora sploh zelo skrbno gojiti na vseh stopnjah, seveda vedno v pravem razmerju s pismenim računstvom. Pozneje v praktičnem življenju naši učenci ne bodo imeli vedno pri rokah papirja in svinčnika, morali bodo torej največkrat računati naizust. Tudi je formalni in pedagoški pomen ustnega računstva v primeri s pismenim brezdvomno večji, ker zahteva več preudarka in bistri s tem um. Poleg tega pa se tudi posamezne številke bolj vtisnejo v spomin, kar utegne biti v različnih življenskih položajih velikega pomena.

Glede na velik pomen ustnega računstva, naj se učenci tudi pri pismenem računstvu navajajo, da na podlagi na tabli zapisanih številčk izpeljejo račun najprej naizust, potem pa radi kontrole še pismeno. V tem slučaju ima spomin nekaj opore na zapisanih številkah, razvija pa se tembolj učenceva razsodnost.

Da samodelavnost še povečam, povem včasih računsko nalogo brez vprašanja. Otroci morajo zdaj sami poiskati vprašanje, da se uče misliti in preudarjati. Nekatere naloge se tako poljubno lahko razpletajo na mnogo strani. Pri tem se otroci vžive in postanejo sposobnejši v samostojnem reševanju šolskih nalog.

N. pr.: Sosed kupi nekaj smrek po določeni ceni. Otroci morajo uganiti, da lahko izračunajo, koliko stanejo, koliko zasluži voznik, žagar, koliko desk bo, in koliko so deske vredne.

7. Neprimerna razdelitev računске ure. Na nižji stopnji porabim v vsaki računski uri nekaj minut za hitro računanje z golimi števili, nato računam z imenskimi števili, potem vadim uporabne naloge, nato podavam oziroma vadim novo učivo. Koncem ure računa ves razred pismeno in če še kaj časa ostane, čitamo in izračunavamo vaje iz računi-ce. To zadnje je včasih potrebno, da znajo otroci doma nalogo sami izdelati.

Na višji stopnji uporabim $\frac{1}{4}$ ure za hitro ustno računanje, potem $\frac{1}{2}$ ure nadaljujem učni predmet. Zadnje $\frac{1}{4}$ ure pa porabim enkrat za

ponavljanje mer in uteži, drugič za ponavljanje računskih načinov sploh, najraje pa za tako imenovano »hitro pismeno izračunavanje«. — Učencem povem nalogo, ti jo tiho izvrše; kakor hitro jo kdo izvrši vstane in počaka, da so vsi gotovi. Potem jim povem sama, ali pa pove kak otrok pravilen računski konec. Kdor izmed otrok je pravilno naredil, se vsede, drugi stoje, in zdaj imam pred seboj vse slabiče, na katere se moram potem v raznih vajah posebno ozirati. Na ta način predelam v $\frac{1}{4}$ ure več različnih računov in sem vsak dan sproti na jasnem, ali otroci res že kaj znajo ali ne in koliko da so napredovali.

8. Napake, ki izvirajo iz učiteljeve osebnosti.

- a) Ako izprašujemo najrajši le pridne in nadarjene otroke ter zane-marjamo slabejše, je to pač krivično ravnanje, ki ima razne slabe posledice. Teh mi pač ni treba naštevati.
- b) Ako se učitelj bolj briga za predmet, kakor za učence, pač obdela tvarino lepo in po vseh metodičnih pravilih, a učenci nimajo od tega dosti koristi. Polagoma se privadijo temu, da govori učitelj prav-zaprav sebi, in vse gre po vodi: sodelovanje, pozornost, uspeh, itd.
- c) Pri šolskih računskih nalogah ne pustim pisati besedila nalog; s takim pisanjem bi otroci tratili čas, ki ga lahko boljše uporabim.
- d) Omenim naj samo, da prepričla priprava na računski pouk ne more imeti dobrih posledic. Preslabo in neprimerno izbrane naloge ote-žujejo delo, vzamejo mnogo časa in ne poživljajo pouka.
- e) Računskemu pouku ne sme nedostajati živahnosti.

Iz tega vzroka menjam, kakor sem že omenila pod točkama »so-delovanje«, »razdelitev ure« in deloma tudi že pri ostalih (urah) točkah, večkrat računsko delo in tako silim vse otroke k sodelo-vanju ter izbiram mične, otroškemu duhu primerne naloge. Seveda vse to stane precej truda, a sem končno vesela in zadovoljna, ko vidim, da gre vsem dobro in gladko. Po mojem mnenju ni dolgo-časnost in suhoparnost nikjer tako kvarljiva, kakor uprav pri tem predmetu.

- f) Končno ne smemo prezreti, da je najbolje, če takoj prihodnjo uro vrnemo zvezke in popravljamo. Delo je s tem močno olajšano. Nikakor pa ne smemo s popravo odlašati, ker se med tem že iz-gubi zanimanje in radi tega seveda tudi uspeh.

Prihajam k sklepu.

V skromnem obsegu sem podala nekaj misli, o katerih ne dvomim, da imajo vsaj toliko uvaževanja vredno vsebino, da sem ž njimi doka-zala svoje trditve, obenem pa tudi podala migljaje, kako bi bilo mo-góče dvigniti računске uspehe na višjo stopnjo, da se naš trud izravna z zaželjenim končnim uspehom.

Uverjena sem, da mnogim izmed čitateljev nisem povedala nič no-vega; to tudi ni bil moj namen. Poizkušala pa sem vsaj predočiti razne računске prednosti oziroma uporabljive učne posebnosti in pedagoška oziroma didaktična pravila ter jih oživiti na danih primerih.

Ako je kdo med mojimi izvajanci našel kako zlato zrno in morebiti natihem sklenil vsejati ga na odmerjeno mu polje didaktične in pedagoške delavnosti, sem s svojim referatom dosegla zaželjeni namen: dvigniti računski pouk ter ž njim preudarnost in razsodnost naše mladine.

Andrej Ažman:

Negovanje simpatičnega nagona v šoli.

Vsemogočni Bog je ustvaril svet »v svojo čast, pa v blagor stvarjem«, in v prvi vrsti v blagor človeku. Od človeka pa zahteva, da tudi on deli dobrote drugemu stvarstvu. Ako pa Neskončni kaj zahteva, dá tudi zmožnost, da se zahteva lahko izpolni; zato je človeku vtisnil v srce tudi lastnost prijateljstva. Ta lastnost, ali kakor pravimo nagon, je človeku vrojena ter ga stori zmožnega, da je res socialno ali družabno bitje. Taka čuvstva, tiste nagone, ki delujejo v človeku v dosego mirnega in prijaznega medsebojnega življenja, imenujemo simpatična čuvstva, simpatične nagone.

Odgovoriti mi je na vprašanje, kako naj šola te nagone neguje, kako naj jih izpopolnjuje in kaj storiti, da bodo postali otrokova lastnost in da se bodo razvili v čednost. Da bo razprava o naši nalogi jasna, moramo najprej vedeti, kaj je nagon.

Nagon je naravna, vrojena želja po tem, kar naši naravi ugaja, je pa tudi naravni, vrojeni odpor proti temu, kar naši naravi ne prija. Ker pa človek ni ustvarjen samo zase, marveč tudi za druge, razločujemo v njem dvojno vrsto nagonov. Eni so egoistični, drugi pa simpatični. Egoistični nagoni streme za lastnim dobrim in odbijajo vse, kar bi lahko škodovalo lastni osebi. Simpatični nagoni pa želijo srečo bližnjega in odvrtačajo od njegove osebe vsako škodo. Iz te definicije že sledi, da je dolžnost vzgojiteljev urejevati ta dvojni nagon, ker le prerado se zgodi, da egoistični nagon prevladuje nad simpatičnim in da človek bolj gleda na lastno kot na tujo korist.

Dušeslovci naštevajo več pojavov simpatičnega nagona, toda naj jih razvrščajo kakor drago, vse drugače tega nagona imajo svoj izvor v nagonu prijateljstva.

Nagon prijateljstva ima vsak človek. Poglej najnežnejše dete, ki leži še v zibelki. Kako zajoče, ko čuti, da je osamljeno; takoj pa se potolaži in se ljubko nasmehne, ko vglada pred seboj dobro mamico, ali ko ga drugega izmed domačih. Opazuj otroka pred šolsko dobo! Preskrbi mu igrač kolikor hočeš, ako zasliši krik in vik istovrstnih tovarišev ki se na prostem igrajo, bo hotel mednje; nagon po družbi ga s silo vleče vun iz sobe. In odrasli? Ali ne kopravimo vsi po prijateljstvu? Ali si ne želimo prijatelja, ki mu lahko darujemo vso svojo ljubezen? Neka notranja sila nas žene, da razodenemo svoje veselje,

kakor tudi žalost zvestemu prijatelju. Enaka sila nas pa tudi priganja, da radi pomagamo bližnjemu do sreče ali mu jo vsaj želimo.

Hvala Bogu, da nam je dal ta nagon, saj nam je vir sreče, zadovoljstva in utehe. Stvarnik sam je hotel, da smo drug na drugega navezani, da v tej odvisnosti iščemo in najdemo tolažbe.

Tudi našim gojencem je dal Stvarnik nagon, da hočejo svojemu bližnjemu dobro; dal jim je pa tudi egoistični nagon, zato hočejo dobro tudi sebi. Vsled po grehu pokvarjene narave pa egoistični nagon navadno prevladuje, zato je naloga vzgojiteljeva, da krepí nagon prijateljstva in ne pusti, da bi se razbohotal egoizem.

Kako naj pa vzgojitelj to izvršuje?

Egoist zahteva dobro zase, vidi bolj samega sebe ter hoče povsod uveljavljati svojo osebnost. Kako mnogo zgledov tega egoizma vidi učitelj v šoli! Tam se dva prepirata, ali celo tepeta; učitelj vstopivši v šolo, to zapazi. Če vpraša po vzroku, se prepriča, da osebnost enega ni zmagala, pa si je hotel pridobiti veljavo z besedo ali dejanjem. Ker je pa tudi drugi hotel, da ima veljavo njegova osebnost, zato se je branil. Kako naj učitelj ravna in razsoja? Zatreti mora prevelik egoizem ter zbuditi miroljubnost, to lepo hčerko simpatičnega nagona. Kot vesten vzgojitelj razsodi med prepirljivcema tako, da vsakemu dá prav v toliko, v kolikor kaže, oba pa posvari, v kolikor sta delala napačno. Vse učence pa naj opozori, da je treba miroljubnost med njimi. Mnogo lepih zgledov navede lahko veroučitelj iz sv. pisma; to bo učenca pomirilo ter zbudilo nanovo simpatični nagon. Ako pa veroučitelj opazi, da je kak učenec že večkrat izzval prepire, tedaj ga mora ostro posvariti; ako to ne pomaga, kaznovati, in če še to ne zadostuje, naj ga posadi na samotni sedež in mu prepove udeležbo pri skupnih igrah. Sedaj se mu bo kmalu zbudil socialni čut, zopet si bo želel v družbo ter se zato tudi varoval prepirljivosti.

Ali ne bo tako vzgojno delovanje blagodejno vplivalo na vse!? Poglejmo v naše vasi! Koliko kregov, zmerjanja, tožba in sovraštva bi se preprečilo, ko bi bili učence, ki so danes dorastli, tako vzgajali; pač pa bi se sosedje ljubili, drug drugemu pomagali ter živeli v medsebojni slogi in miru. Če bi se pa vendar kdo dobil, ki bi hotel kaliti mir, bi bil kmalu osamljen.

Tožarjenje v šoli, kaj je drugega nego užaljena osebnost, egoizem. Le malo tožba je izrečenih iz pravega namena; zato vesten učitelj tožbe ne podpira, ampak učenca, ki rad toži, primerno posvari ali ga pa sploh ne posluša, ko sluti le nizkoten namen. Pač pa je potreba poučiti učence, da so dolžni razodeti večje napake svojega bližnjega staršem ali učiteljem, osobito še take napake, ki škodujejo tudi drugim; vselej pa naj to store iz plemenitega namena, da bi se bližnji poboljšal ali da bi se odvrnila večja nesreča.

Iz simpatičnega nagona izvira uljudnost, to je lastnost, ki nas usposobi, da se do bližnjega vedno prijazno, ljubeznivo obnašamo.

Uljudnost ima svojo zaslonbo najprej v krščanstvu, pa tudi v razumu. Vsak človek, reven ali bogat, star ali mlad, je vreden spoštovanja; ako imam jaz prednosti pred njim, ni to vselej moja zasluga, pač pa zasluga razmer, ali če hočemo govoriti kot kristjani, je to delo božje ljubezni; zato ne bi bilo prav, ako bi se čez druge poviševal. Da ljudje ljubijo in visoko cenijo lastnost uljudnosti, dokazujejo razne knjige, ki govore o uljudnem vedenju — celo do pretiranja. Tudi uljudnosti je treba in uprav naš narod je veliko še potrebuje, zato je pa tudi nujna potreba, da se v šoli kaj več stori za uljudno obnašanje mladine. Toda tudi uljudnosti se ustavlja egoizem, ki veli: Ne bom se uklanjal, ne bom pozdravljal, ne bom izkazoval časti.

Kako bo učitelj gojil to lepo in potrebno lastnost?

Najprej bo sam uljuden; nikdar ne bo rabil sirovih, nedostojnih izrazov, pač pa bo govoril krotko, mirno in če bo moral večje prestopke tudi z vso resnostjo grajati, se ne bo nikdar dal zavesti do sirovosti. Ko bo pa zapazil pri kakem učencu sirovo obnašanje, ga bo najprej posvaril; ako pa svarilo ne bo pomagalo, ga bo seveda kaznoval. Ostro bo zatiral sirovo obnašanje dečkov do deklic, premožnih do revežev, nadarjenih do manj nadarjenih, otrok do starčkov. Pač pa se bo trudil, da bo priučil učence v teku šolske dobe vsaj najnavadnejših oblik uljudnega obnašanja na cesti, v družbi, v cerkvi, kako pozdravljati in kako se zahvaljevati.

Dovoljujem si še enkrat poudarjati, da uprav naš narod potrebuje v tej zadevi še mnogo pouka, ker nam naši mogočni sosede našo preprosto in neprisiljeno obnašanje oponašajo kot neuljudnost. Zato bo vesten in svoj narod ljubeč učitelj rad sodeloval pri vzgoji prave uljudnosti.

Ko pa govorimo o uljudnosti do ljudi, tudi ne smemo prezreti uljudnosti do živali. Gotovo je, da mora ta uljudnost biti bistveno različna; toda potrebna je, ker so tudi živalice stvari božje. Potrebna je ta lastnost, ker se sirovost nikjer tako ne krepi, kakor po divjem obnašanju do živali, ki molče trpe; nikjer pa uljudnost do ljudi ne dobi tolikega ojačenja, kot v čutečem srcu do živali. Sirovost do živali ima tudi svoj izvor v egoističnem nagonu. Svojo osebnost, svojo moč hoče človek pokazati nad živaljo, zato jo tepe, kolne, trpinči. Kakor se je pa navadil pri živalih, tako bo poizkušal pri slabotnejših ljudeh. Torej je dokazano, da tudi sem mora poseči vzgoja, ki mora strogo kaznovati vse tozadevne izgrede.

Medsebojno občevanje ljudi obstoji na zvestobi in poštenosti, zato te dve lastnosti lahko imenujemo temelje človeške družbe. Zvestoba je lastnost, ki človeka navaja, da drži dano besedo, izpolni storjeno obljubo in vestno izvršuje svoje dolžnosti. Tudi zvestoba ima svoj temelj v simpatičnem čuvstvu, ker hoče dati bližnjemu, kar mu gre. Toda tudi njej se rad upre nagon egoizma. Zato toliko tožba o slabih delavcih, ki delajo le takrat, ko jih gledaš; o slabih poslilih, ki vse le

napol naredijo; o slabih obrtnikih, ki gledajo samo na to, da zaslužijo; o slabih trgovcih, ki prodajajo slabo blago za dober denar. Zato toliko nezadovoljnosti, toliko medsebojne mržnje na svetu!

Če kje, tu sem mora učitelj kot vzgojitelj poseči ter izkušati svoje učence vzgojiti v zveste ljudi. Prilike mu ni težko najti. Ta ne naredi naloge, oni se ni naučil. Brž porabi to priliko, da zvestega učenca pohvališ, ga pokažeš za zgled ter ga še s kako malenkostjo obdariš; pograjaj pa učenca, ki ni storil svoje dolžnosti. Obenem pa pri priliki na berilnih sestavkih ali pri zgodbah sv. pisma pokažeš zglede in lepoto, pa tudi korist zvestobe. Slabo izdelano nalogo daj še enkrat spisati, slabo naučeno prihodnjič nanovo vprašaj. Tako boš zbudil veselje do te čednosti in boš videl, da ne bo zastoj.

In poštenost! Ta čednost, ki varuje imetje in dobro ime bližnjega, kako je lepa in koliko koristi! Tudi poštenost ima svoj izvor v simpatičnem nagonu, pa tudi njej se upira vrojeni egoizem.

Toda, vesten učitelj pravi: Poštenost mora do veljave in kar bom mogel v tej zadevi doseči, bom poizkusil, ker vem, da bom s tem svojim trdom koristil posamezniku in narodu. Vzemimo kar eno napako, ki je med učenci silno ukoreninjena, ki pa vodi pogosto do nepoštenosti, in ta je medsebojno barantanje in izmenjavanje posameznih predmetov. To napako bo učitelj izkušal, kakor hitro nanese prilika, odpraviti ter bo kratkomalo vsako barantanje in izmenjavanje prepovedal. Ko bo izvedel za kako nepošteno dejanje, bo poklical tudi starše, da mu bodo pomagali.

Druža napaka, ki tako pogosto vodi otroke do nepoštenosti, je v tem, da starši dajejo otrokom prevečkrat denarja. Otrok se danes zadovolji s tistimi vinarji; toda kmalu mu bo to premalo in vzel bo doma ali pa kje drugje. To je hvaležen predmet za razprave pri družinskih večerih. Ako pa učitelj zapazi, da ima ta ali drugi učenec večkrat denar, mora gotovo poklicati starše, da jim to pove ter jim pokaže posledice, ki lahko iz tega nastanejo. Učencem, ki si pa morda ta denar na ta ali oni pošteni način zaslužijo, naj priporoča »Čebelico«, ki naj bi bila pač v vsaki fari ustanovljena.

V moji šoli je bil fantek, telesno zelo pohabljen. Enkrat ga vidim, kako težko je prestavljal svoje majhne pa zakrivljene nožice z ene stopnice na drugo. Zasmilil se mi je in rečem: »Kajne, težko hodiš, revček.« Kar stopi predenj močan, čvrst njegov součenec, prime ga v naročje ter ga nese po stopnicah. Res, lep prizor! Od tedaj ga je vedno nosil po stopnicah, ne da bi mu bil jaz naročil. Lepa je lastnost postrežljivosti. Oče ji je simpatični nagon, njegov nasprotnik je pa egoistični nagon, ki se boji lastnega truda. Toda lastnost postrežljivosti je za mladega človeka tako priporočljiva, da se nam otrok, ki ni postrežljiv, pristudi, ugaja nam pa postrežljiv učenec. Ta lastnost je pa tudi nujno potrebna. Postrežljivih ljudi potrebujemo v vseh slučajih življenja, zlasti pa v bolezni. Ako jih pa potrebujemo mi, moramo tudi sami biti postrežljivi.

Za to čednost ne bo treba posebnega truda, saj je srce mladega človeka tako mehko, tako pripravljeno pomagati. Toda izkušnja uči, da je otrok pač postrežljiv do tujih ljudi, kar je seveda prav, prav zelo nepostrežljiv pa do domačih, posebno do starih staršev, bratov in sester.

Skrben učitelj se bo tudi v tem oziru trudil, da pokaže učencem lepoto postrežljivosti do tujcev, pa tudi do domačih.

Ako se bomo po zgoraj navedenih navodilih ravnali, bomo gojili v svojih učencih simpatični naгон in zatirali preveliki egoizem, ki se je v naših dneh tako pogubonosno razpasel. Le poglejmo okoli sebe. Iz vsakih vrat, iz vsakega okna, iz vsakega koraka gleda grdi egoizem. Da, grd je; saj uničuje srečo na svetu in povzroča toliko gorja. Zato pa v boj zoper vsak egoizem ob vsaki priliki.

Sv. Cerkev nas pa uči, da se lastnosti, katere smo sedaj našli, izpolnijo v čednosti, ki nas store trajno voljne in sposobne, da izvršujemo taka dobra in zaslužna dejanja. Zato bo vesten učitelj posvetil vse svoje moči, da bo vzgajal tudi čednostne ljudi, ker s tem ne bo pripomogel človeštvu samo do časne sreče, ampak tudi do večjega in popolnejšega plačila v nebesih.

A. Levstik:

Šola, varstvo domačije in tujski promet.¹

Šola je ljudska, t. j. narodna; kot taka je najvažnejša činiteljica za povzdigo blagostanja in napredka, če ne celo predpogoj za dosego teh ciljev. Vzgojiteljica je premožnih, a tudi najubožnejših slojev. S poučevanjem, z vzgojo, z negovanjem raznih ročnosti oborožujemo mladino za uspešen boj v borbi za obstanek, jo vodimo na pot blagostanja in napredka, k pravi kulturi.

V novejši dobi pospešuje narodno blagostanje promet s tujci. Koliko milijonov donaša ta promet mali gorati Švici! In pri nas?

Ni bohotnosti v cvenku, dasi se naša domovina lahko kosa v lepoti in zanimivosti z drugimi znamenitimi kraji. Ni lepšega kraja kot je Bled, podoba raja; — naša Gorenjska, Bohinj, naše alpe, naša podzemeljska čudesa imajo izredno privlačnost.

Ali pa smo tudi sposobni, da bi sprejemali bogate sosede in tujce v našo sredo, da bi se ti čutili kot gostje med nami?!... Ne pretiravam, če trdim, da še ni umerjena struga, po kateri naj bi se vila zlatonosna reka tujskega prometa v naše, čez vse zanimive kraje.

Kako rešuj šola, učiteljstvo to narodno zadevo, vodečo h kulturi in blagostanju, naj pripomore sledeča razprava.

¹ Referat na domači konferenci v zmislu razpisa c. kr. dež. šol. sveta z dne 5. januarja 1913, štev. 4631.

Spoznavaj svoj kraj, svoje prebivalce, mlade in stare; proučuj narod, med katerim bivaš. Kraj ima svoje posebnosti: zemljepisne, zgodovinske, kakor tudi narodoslovne.

Kot prijatelj planin, spoznavaj vse domače griče, domača in sosedna slemena in vršace. Slikaj in riši opazovano lepoto za tuje oči. Varuj starinske vrednosti in umetnine! Neguj domače, narodno petje v šoli in v izobraževalnih društvih. Glas o lepem kraju, o krasnem petju, o dobrih ljudeh gre po širnem svetu — ne brez uspeha: Tujci prihajajo iz bližnjih in daljnih krajev. Izogibljajo se pa trgov in vasi, ki so zaslovene po pijanstvu.

V šoli! Učitelj naj deluje v prvi vrsti nato, da se občani privadijo lepega in uslužnega vedenja, da bodo nesebični in ljubeznivi zlasti še do tujca. Mladina bodi nesebična! Postreže naj iz človekoljubja, ne toliko radi darila.

K lepemu vedenju spada tudi hvaležnost in zahvala. Jezikovni pouk je važen pripomoček za vzgojo teh čednosti. Berila so nam v tem oziru vobče kaj na roke. »Uljudni dečki« se n. pr. ponavljajo z malimi variantami skoro na vseh stopnjah. Pri obravnavi take berilne vaje nariši na tablo ono razpotje in vrhunec hriba, od koder se je videlo mesto in do kamor je spremil tujca uljudni deček, ter poudarjaj, kaj je dolžnost vsakega otroka.

Pri tem pouku bodi učitelj praktičen: dejanska vaja je vse . . . n. pr.: Otroci! Mislite si, da sem tujec; prišel sem iz daljnih krajev k vam. Kam pelje ta cesta? Kako se imenuje ona-le vas? Kje stanuje zdravnik? Je li gospod župnik doma? Ali je daleč do župana? Pošta, brzojav, trgovina, spomeniki in drugo pride tu v poštev.

Otrok odgovarja razločno in uljudno; gleda tujcu prijazno v oči. Odgovorov ne popravlja vobče učitelj, temveč učenci sami.

Obsojaj nedostojno vedenje. (Roke v žepu, tihi posmehi, ali celo žvižganje za tujcem.)

»Hvala« (bolje »zahvalim se«) našim otrokom kar ne gre iz ust; zato se učitelj sam zahvaljaj svojim otrokom za male uslužnosti v občevanju z njimi. Zahvalnost učiteljeva bo prišla tudi v otroška usta in srce.

Naši otroci se kaj radi posmehujejo za tujcem, to je nekaka tipična razvada Slovencev v nekaterih krajih; zopet v drugih pa beračijo. Te razvade naredo skrajno neugoden vtis na tujca.

Opozarjajmo mladino na važnost učenja tujih jezikov, pri nas zlasti nemščine, saj pravi pregovor: Kolikor jezikov znaš, toliko glav veljaš. Vzgajajmo pa mladino tako, da bo uporabljala tuj jezik vedno le tam, kjer je res potreba, drugače naj se pa ponaša z milo in čisto materinščino.

Tujec se zanimlje v naših krajih za vse znamenitosti, za cerkve, spomenike itd. Naši ljudje bi si z ozirom na to morali že v šoli prisvojiti toliko vednosti in znanja, da bi mogli dati tujcu točna pojasnila o vseh večjih znamenitostih domače dežele.

Šolski otroci v neposredni bližini Ljubljane bi morali poznati kolikortoliko znamenitosti mesta. Tujca zanimlje zlasti to, česar ne najde doma. Moda, ki je internacionalna, ne zbuja njegove pozornosti, pač pa narodni običaj, narodne noše itd. Žal, da te tako ginevajo pred novotarijami sedanje dobe. Z okna v škofiji je gledal poljski dostojanstvenik sprevod narodnih noš o priliki katoliškega shoda leta 1913. Dregnil je sogledalca: »Glej to eleganco črnih kril in belih peč, od kod so li te ženske doma?« . . .

Potovalca ne mika samo kraj, marveč prav tako tudi narod sam. In uprav narodno nošo, narodni običaji, narodno petje, naroden stavbinski slog oznanja značaj narodov. Učitelj poudarjaj torej pri zgodovinskem pouku tudi važnost narodnih šeg in noš.

Vsaka šola imej kompletno zbirko slik zanimivih domačih krajev, raznih obrti in posebnosti na Kranjskem. Take slike, zbirke bi bile tudi najlepša in najumestnejša dekoracija notranjih šolskih prostorov. Z našimi narodnimi svetinjami si krase bogatini svoje domove in polnijo svoje zbirke. Kar ima vrednost za tujce, tega nikar ne zametujmo sami.

Tujec zahteva snago in red. Uprav v tem oziru doseže šola jako veliko s tem, da skrbi za vzoren red in prikupljivo snago. Da besede samo mičejo, zgledi pa vlečejo, je znana in priznana pedagoška resnica.

V rastlinstvu imajo naše dežele tudi marsikatero zanimivost. (Blagajev volčin.) A kaj pomagajo zanimivosti, če pri mladini ni ljubezni do cvetic sploh. Cvetice dajo vsaki hiši in s tem celemu okraju prikupljivo zunanost. Mesta v Švici s svojimi šolami so v tem oziru naravnost bajna. Cvetice raz oken slovenske kočje naj oznanjajo tujcu, da biva tu pošten in odkritosrčen rod.

Kakor veli pesem: »Wo man singt, da lass dich ruhig nieder, böse Menschen haben keine Lieder« — tako tudi trdi nemški naravoslovec: Za cveticami v loncih ne biva nikdar zlobna duša. Skušajmo torej vcepiti slovenski deci ljubezen do cvetic; česar ne premore pouk, to naj dosega zgled v šoli. Vsaka učenka imej po možnosti v šoli svojo lončnico v oskrbi. Med letom jo neguje, ob začetku počitnic preide ta v njeno last, ali jo pa prepusti cerkvi.

Uvaževaje velikí vzgojni in dekorativni pomen cvetic, naj bi se ne prezrl predlog: Kompetentne oblasti naj vsako leto določijo nagrado vodstvu onega šolskega poslopja, ki se odlikuje z najlepše okrašenimi okni, najlepšim cvetličnim krasom po šolskih prostorih.

Glas o tujskem prometu, o varstvu prirodnih in umetniških spomenikov naj torej prodira v učilnice ljudskih šol. Veda o prosti naravi, ki jo srkajo odrasli, naj napaja tudi za lepoto vedno dovzetno, po pouku po njej hrepenečo otroško dušo.

Božji svet je lep; a šola mora dušo usposobiti, da bodo nje oči videle to lepoto. Šola mora odpreti otrokom krasni svet domačije, da bodo usposobljeni stopali z odprtimi očmi čez dvor, čez polje in livado, čez gore in dobravo. Vse kar leži v obližju, kar je v zemlji, kar raste

in se gíblje na njej, to šola preiskuj, premotruj ter tako vodi otroke do razumevanja.

Nazorno ogledovanje se vadi sistematično; učitelj daje snov, otroci se razgovarjajo, on pa popravlja. Učenci škicirajo, beležijo, merijo razdalje, določujejo razliko raznih višin, rišejo pota, zaznamenujejo razne orientacijske napise in kažipotne table ob njih. Med potjo učitelj opozarja na znamenite stavbe, na torišča domačih pravljic in pripovedk; otroci šetajo po domačih zgodovinskih krajih in opazujejo, občudujejo spomenike na njih.

Tem načinom srka otroška duša vase spoznanje, kako krasna so domača tla in da prava sreča biva le na domači grudi. In ko pride tujec v njegov rojstni kraj, mu bo s ponosom kazal in tolmačil posebnosti in lepoto ljubljene domačije!

Da bo pa učitelj res kos raznoterim nalogam, ki se stavijo nanj, je treba, da je vsevprek naobražen. Klic po izobrazbi je upravičen; učiteljšnikom-abiturientom naj bo odprta pot tudi na višja učilišča!

A. Čadež:

„Nezadostno“ v glavnem predmetu.

Dne 11. julija je izdalo upravno sodišče pod predsedstvom barona Schwarzenaua odredbo, ki utegne imeti žalostne posledice. — V razpravi je namreč bila pritožba Jožefa Budka iz Neupaka na Češkem zoper odlok naučnega ministrstva. Učenec II. meščanskega razreda v Neupaku, Jožef Budka, je imel v spričalu iz vseh predmetov dobre rede, samo v krščanskem nauku je dobil »nezadostno«. Katehet je predlagal, da mora učenec vsled tega zaostati, kar je pa konferenca zavrgla. Vsled pritožbe katehetove, ki je učencu odrekal verstveno sposobnost, da bi mogel v 3. razredu meščanske šole napredovati, je okrajni šolski svet razveljavil sklep konference ter zapovedal, da mora učenec razred ponavljati. Isto je potrdilo tudi naučno ministrstvo. Oče se je pritožil na upravno sodišče; v pritožbi je navajal, da je dobil njegov sin nezadostni red samo zato, ker ga ni pošiljal v cerkev in k sv. spovedi, in pa da so sklepi šolske konference avtonomni. Upravno sodišče je vsled tega prejšnjo razsodbo ministrstva razveljavilo.

Ta ukrep upravnega sodišča ima lahko dalekosežne posledice. V bodoče bi mogla učiteljska konferenca učenca, ki se za verstveni pouk absolutno nič ne zmeni, ki ga starši odvrčajo od vseh verstvenih vaj, kljub temu spoznati kot zrelega za višji razred. S tem bi svobodna šola dosegla svoj namen, obenem pa je dejanj § 1. državnega šolskega zakona ob vsoljavo. Ali se pravi skrbeti za verstveno-nravno vzgojo, če upravno sodišče dovoljuje, da napreduje po razredih učenec, ki se ne zmeni ne za verstveni pouk, ne za verstvene vaje! Čemu pa še obstoji § 1.?

Res je, da po § 92. šolskega in učnega reda označbi »nezadostno« v tem ali onem učnem predmetu po okolišnih včasih ni prisojati odločilnega pomena, toda pripombo »po okolišnih« je treba prav umevati. Ako so pa okolišnosti take, da postane konferenca kriva motenja šolskih pravic, če dovoli prestop v višji razred kljub nezadostnemu redu, kakor v zgorajšnjem slučaju, ako konferenca na ta način pomaga kršiti temeljni državni zakon, potem ima nezadosten red v krščanskem nauku gotovo odločilen pomen. Ako se otroku ne dovoli v bližnji višji razred, je to marsikje edino sredstvo, da so starši prisiljeni udati se šolskim postavam, in sem spada gotovo tudi udeležba pri verstvenih vajah.

Stvar je veliko važnejša, kot kaže videz, zato se je o nji razpravljalo po raznih listih — učiteljskih in drugih. Nekako strokovnjaško tolmačenje je v linškem listu »Katholische Schulblätter« objavil dr. H. Esser, član državnega sodišča. Ta veščak navaja najpoprej razsodbo upravnega sodišča, ki je odredbo naučnega ministrstva zavržlo »kot v zakonu neutemeljeno«. Obenem je pa sprejelo sledeči plenarni sklep¹:

- a) Šolska nadzorovalna oblast ni upravičena, da bi iz razlogov javnega šolskega interesa izpreminjala sklep učiteljske konference, ki dovoljuje učencu v zmislu § 92., odst. 2, š. i. u. r. (ddto 29. sept. 1905 drž. z. št. 159) splošno sposobnost za prestop v bližnji višji razred, ako ga izpodbija član (konference) po § 147., odst. 2 navedenega učnega reda.
- b) Šolska nadzorovalna oblast je upravičena, da iz pravnih razlogov ovrže (uniči, sklep učiteljske konference, ki dovoljuje učencu v zmislu § 92., odst. 2 itd.

Kaj naj rečemo na to? Žalibog nič drugega, kot da stališče upravnega sodišča docela ustreza pisanemu pravu in da na temelju naših postav ni bilo drugega pričakovati. Pravni rek sodišča ni slab, slaba je le postava. To se dostikrat pozablja, zato se zahteva od sodišč, da bi paralizirali neljube zakonske konsekvence s prisilno razlago. Teža pa sodišče ne more...

Dr. Esser tolmači nadalje: Nadzorovalna oblast kot taka ne more odločati, ampak razveljaviti, uničiti sklep konference in sicer iz razlogov protipostavnosti...

Za bodoče priporoča tako-le ravnanje:

Katehet ugovarja iz razlogov protipostavnosti sklepu učiteljske konference ter zahteva, da nadzorovalna oblast razveljavi (ne izpremeni) konferenčni sklep.

Iz vsega je razvidno, da je upravno sodišče moralo tako odločiti radi formalne napake, ki so jo storile nadzorovalne oblasti. V stvari sami pa upravno sodišče ni ničesar odločilo.

¹ V plenarnem sklepu upravnega sodišča uveljavljeni pravni princip more izpremeniti samo kvalificirana večina pomnoženega senata.

Sicer je pa treba paziti, kako se glase izvršilni predpisi š. i. u. r., kajti vsaka deželna šolska oblast izda za izvršitev š. i. u. r. potrebne podrobnejše zaukaze.

Na Zg. Avstrijskem je dež. šolski svet učit. konferencam naravnost zaukazal, da se učencu, ki dobi v glavnem predmetu (kršč. nauk, branje, pisanje, računstvo) red »nezadostno«, ali pa v dveh takih predmetih red »komaj zadostno«, ne sme priznati sposobnost za bližnji višji razred.

Katehet se pa povsod lahko sklicuje na protipostavnost, ako bi konferenca kljub nezadostnemu redu v krščanskem nauku sklenila sposobnost kakega učenca, kajti znani § 1. dovolj jasno pove, kaj se zahteva od vsakega šolskega otroka. Prestop v višji razred kljub nezadostnemu redu v krščanskem nauku, bije § 1. po obrazu.

A. Č.:

Le eno je potrebno.

O vzgojnem vprašanju govoriti ali pisati je danes moderno; saj hočejo nekateri naš čas označiti kot pedagoško stoletje. Zopet in zopet se pojavljajo nova vzgojna vprašanja, novi problemi in nasveti, kako jih razvozljati. Marsikaj izmed takih novotarij naši »stari« niso niti poznali, pa so bili vendar-le dobro vzgojeni. Seveda se bo reklo: Novi časi — nove potrebe in zahteve! Prav. Toda zmirom bo še ostala krščanska družina tista nenadomestna učilnica vsega družabnega življenja, kamor se mora slednjič povrniti vsako prenavljanje socialnega telesa! Prašamo: Ali bi bilo treba danes toliko novih poizkusov, kako odpraviti socialno bedo, ako bi se posrečilo, ojačiti družinsko življenje ter je nasloniti popolnoma na krščansko podlago? Odgovor ne bo težak. Koliko socialnih naprav bi bilo nepotrebnih, koliko bi jih dobilo vse drugačno lice, koliko večjo vrednost bi imele, če bi se posrečilo, da bi se vzgoje potrebni gojenci spravili v stik in zvezo z dobrimi, krščanskimi družinami. Tako pa mladega, neizkušenelega, za javnost nezrelega človeka vržejo v svetno valovje, kjer se dostikrat pogubi. Dandanes se ustanavljajo za mladeniče rokodelska društva, mladeniške Marijine družbe in zveze, zavetišča in vajenski domi. Vse to ima namen, da izpolni vrzel, ki zija med šolo in vojašnico v pastirstvu odraščajoče mladine. Ker se še vedno pojavlja potreba novih vzgojnih naprav, je to dokaz, da je vse, kar se je doslej ustvarilo za okrepljenje versko-nravnega duha med mladino — vendarle še pomanjkljivo. Stik in zveza s krščansko družino — to bi bilo še najboljše, kar bi bilo svetovati. Kako lepo je bilo v srednjem veku, ko so bili še cehi v razvoju in cvetju, stanovska in versko-nravna izolika tesno združena! Je pač veljalo in se je tudi izpolnjevalo edino pravilno geslo in vodilo: Ora et labora!

Od takrat so se seveda socialne in gospodarske razmere tako izpremenile, da se s takratnimi familiarnimi odnošaji ne morejo več primerjati. Toda to ne sme ovirati, da bi sedanji socialni politiki ne iskali tega, kar je nekdanj že bilo last obrtnih, delovnih in drugih slojev: Na verskem temelju sloneča, z verskim duhom prepojena stanovska izobrazba. Verstvo in verstveno življenje mora zopet nazaj v delavnice in tvornice. Vsi socialni problemi morajo stremiti za tem, da bo vsa javnost, še bolj pa privatno življenje prepojeno z verskim duhom.

Ako imamo to dejstvo pred očmi, se je le čuditi, da naš pedagoški čas ob vsem vzgojnem prizadevanju ne išče težišča tam, kjer je: v prenovljenju v krščanskem duhu. Ako hoče parlament, ako hoče vlada, ako hočejo socialni politiki dalekosežno prenovljenje socialnega telesa, potem naj najprej zahtevajo, da se preustroji vzgoja v duhu krščanstva. To naj bo prva in ne zadnja beseda povsod in v vsem. Toda govori se o vsem drugem; vsa druga vprašanja so bolj aktualna, vsakojake vzgojne naprave skušajo prodreti na plan; za večno-veljavna, na božjem razodenju zidana temeljna pravila krščanske vzgojne modrosti — moderni osrečevalci človeštva nimajo ušes. »To je vse zastarelo, nekdanje, banalno«, tako pravijo, ne da bi se potrudili in poprej poizkusili, kar kratkomalo z ničevimi predsodki zametujejo. Da stikajo ljudje vedno le za novimi problemi, da ne uvažujejo tega, kar imamo, je krivo v veliki meri dnevno časopisje, ne izvzemši katoliškega. Novice in novice, prerekanja in zabavljanja, zabave in veselice, sodne in druge razprave, vsakdanjosti in osebnosti, odlikovanja in zapostavljanja, tožba in hvala: vse najde dovolj prostora! Za aktualna vzgojna vprašanja ga ni človeka, ki bi se jih lotil, pa bi tudi težko našel milost v razvajenih, enostranskih očeh nemalo obremenjenih urednikov, ki morajo predvsem gledati na maso odjemalcev. Časopisi napravljajo javno mnenje, zato pa je treba zlasti tu zastaviti peresa za prenovljenje vzgoje v krščanskem duhu.

Kdor se seznanja s krščansko vzgojno modrostjo, tega ne bodo zbegale modre rečenice: Umetnostna vzgoja, koedukacija, delovna šola, telesna vzgoja, državljska vzgoja etc., ter se ne bo dal premotiti, da bi sprejel del za celoto; kajti krščanska vzgoja je vse to in še veliko več: krščanska vzgoja je organično združenje vseh možnih problemov vzgojnega dela. Če hočemo, da bo javno življenje prenovljeno v krščanskem duhu, potem treba zopet zbuditi zanimanje za krščansko vzgojo, da bo vzgoja sama zopet postala krščanska. Temu idealu se skuša svet vsaj deloma zopet približevati; v dokaz nam je prvi mednarodni kongres za krščansko vzgojo, ki je zboroval na Dunaju o priliki evharističnega kongresa. To je bila impozantna skupščina, ki bi zaslužila, da bi jo vsled njene dalekosežne važnosti vpoštevali zlasti vsi vodilni krogi vseh evropskih držav. Toda govoriti bi bilo skoraj treba o razočaranju. Človek bi sodil, da je to svetoven dogodek, če je nastopilo 15 svetovnoznanih referentov iz vseh delov

Evrope (med njimi kardinal Mercier, dr. Oton Willmann), ki so delo izolike in vzgoje vseh deželâ pojasnjevali s krščanskega stališča. Toda nič kaj odmeva. Kongres je že davno pozabljen; spomin nanj se je obnovil vsaj pri posameznikih, ko je lani izšlo o njem krasno poročilo, dragocena knjiga, ki pa so jo časopisi prezrli, ali pa le hladno omenjali.¹

B—ski:

Šolski voditelj — najemnik?

Pri rokah imam 15. in 16. številko izvrstnega časopisa iz leta 1913. Med silno zanimivo rubriko »Vprašanja in odgovori« berem tudi sledeče pojasnilo: »Sicer je pa itak umljivo, da ima šolski voditelj razpolagati s šolskimi lokali le v toliko, kolikor se tiče to šole same in opravljanja njegovih službenih, oziroma uradnih poslov. V vsakem drugem oziru pa ima pravico s šolskim poslopjem razpolagati le krajni šolski svet kot postavni zastopnik šolske občine, odnosno njegov predsednik. Te pravice gredo krajnemu šolskemu svetu kot hišnemu gospodarju, in tudi šolski voditelj je temu nasproti, v svojem zasebnem, četudi mu pristoječem in uradno odkazanem stanovanju, — le stranka in ne gospodar hiše.«

Temu nasproti navajam:

§ 5. z dne 29. novembra 1890, dež. šol. zakona št. 23, pravi: »Vsak voditelj javne ljudske šole ima pravico do najmanj dveh sob in potrebnih stranskih prostorov itd.«

§ 138. dokončnega šolskega in učnega reda zaukazuje šolskemu voditelju: »... gledati mora ... da šolskega poslopja z vsemi pritliklinami vred ne rabijo niti učne moči, niti kdorkoli na način, ki je proti njegovemu namenu.«

Izvršilni predpis c. kr. dež. šol. sveta z dne 16. januarja 1907, št. 4776 ex 1906, k § 138. pove: »Šolski prostori se smejo uporabljati za društvene ali drugačne shode ali sploh v namene, ki niso omenjeni v šolskem redu, samo z dovoljenjem o k r a j n e g a (mestnega) šolskega sveta.«

Sedaj prosim vljudno oproščenja, če bom poizkusil v interesu šolskih voditeljev postaviti odgovor neimenovanega časopisa na labilno podlago.

Konstatiram najprej še enkrat popolno zmoto, ako se trdi, da ima k r a j n i šolski svet pravico razpolagati s šolskim poslopjem. Šolski prostori se smejo, v zmislu tačas veljavnih naredb, uporabljati samo za pouk šoloobvezne mladine, v kolikor določajo učni načrti, oziroma učni redi. Vsak drug pouk in vsaka druga prireditev, ki ne spada pod zakonito nadzorovalno pravico šolskega vodstva, je odvisna od vsakokratnega dovolila c. kr. okrajnega šolskega sveta. Sem prištevam sicer silno važno n a r e d b o, namreč nedeljske šole, potem velikonočna izpraševanja,

¹ Naš list je priporočal to znamenito knjigo v 10. številki str. 235. Naslov: »Das katholische Erziehungs- und Bildungswesen der Gegenwart, Grundsätze und Tatsachen«. V založbi Jos. Kösel v Kemptenu. Str. 666.

kmetijske tečaje in kmetijska predavanja, pevske in glasbene vaje, poučne sestanke, odborove seje in občne zборе raznih izobraževalnih društev, politične shode itd. — C. kr. okr. šol. sveti v današnji sestavi bodo veliko lažje kot lokalne šolske korporacije, ki so mnogokrat v svobodomiselnih ali vsaj nevtralnih rokah, vedeli, komu lahko zaupajo brez škode inventar posameznih šol. Gotovo je namreč, da šolskemu voditelju, oziroma v zmyslu § 139., odstavek 2., razredniku naložena odgovornost za gotov čas o d p a d e, ako dá c. kr. okrajni šolski svet kako tozadevno dovoljenje. Na vsak način je treba sporazuma, drugače nastanejo težave, ki so pa popolnoma nepotrebne, kjer je le nekoliko d o b r e v o l j e. Poznam šolo, kjer so imeli pozimi, ob nedeljah popoldne večkrat zasedene vse tri učne sobe: v prvi je bila pevska vaja, v drugi so imeli skušnjo za igro fantje, v tretji pa dekleta izobraževalnega društva. Kako živahno, kako vzpodbudno, res, pravo ljudsko izobraževališče! Šolski voditelj, z razburjenimi in počitka potrebnimi živci, potrpi marsikaj, ako ne postopa krajni šolski svet napram njemu s pretirano oblastnostjo in mu dá — kaj b e s e d e.

Neimenovani časopis trdi dalje: »... šolski voditelj je temu (krajnemu šolskemu svetu) nasproti v svojem zasebnem, četudi mu pristojem in uradno odkazanem stanovanju — le stranka.«

Ta primera s »stranko« mora boleti vsakega šolskega voditelja. Gospodar stranki stanovanje lahko odpove, šolski voditelj pa ima potrebne prostore z a k o n i t o z a s i g u r a n e. To je v mojih očeh nekaj drugega. In, če se ozremo na spredaj navedeni § 138., je jasno, da se šolskega voditelja, ki ima v varstvu ne samo stanovanje, temveč v varstvu in odgovornem nadzorstvu vse šolsko poslopje, ne more primerjati najemnikom, temveč veliko lažje uživateljem pravic in dolžnosti, kakor jih imajo župnijski uradi, čeprav nekateri zakoni ne govore popolnoma »pro«. Premotrimo suhoparno zadevo z višjega stališča!

Šole je prva ustanovljala Cerkev, sledeč povelju Učenika: »Pojdite in učite...« Šola kot taka je cerkvena institucija, čeprav si jo je osvojila država. Cerkev se svojim pravicam do šole ni odpovedala in se tudi ne bo, saj sta Cerkev in šola dve nerazdružljivi enoti. Učitelji smo potemtakem pravzaprav v službi Cerkve, četudi nas slučajno nadzoruje država in plačuje dežela in četudi je točasno verskonravna vzgoja, ki jo jamčijo zakoni, le bolj prazna beseda, brez resničnosti in življenja. (Prim. dr. Al. Ušeničnik, Sociologija, str. 502.) Tudi ljudskošolski pouk v svetnih predmetih bi moral torej popolnoma sloneti na večnoveljavnih načelih Kristusove dedščine. Pravico do te dedščine pa ima Cerkev. Kakor Cerkev, oziroma duhovščina, morala bi biti tudi šola in učitelj nekak »noli me tangere« napram nižjim in višjim posvetnim oblastnijam. — Seveda je resnično, da danes ni tako, in da morejo izvesti reformo šole le dežele in države in da je vprašanje politike, kako postaviti zopet šolo na pravo vzgojno stališče. (Glej dr. Al. Ušeničnik, Sociologija, str. 591.)

Res je pa tudi, da bi bilo pri današnjih razmerah lahko marsikaj drugače in to tako gotovo, kakor je neizpodbitno, da bi Cerkev veliko boljše skrbela za čast, ugled in veljavo učiteljstva kot skrbe gotovi listi in gotove nepotrebne šolske korporacije. In to sem hotel tudi povedati.

Katehetski vestnik

Katehetske beležke.

Uspeh verstvene vzgoje pri protestantih. Žalosten izid je imelo poizvedovanje protestantskega veroučitelja v Mannheimu, ki se je pred končnim izpustom otrok iz šole hotel prepričati, koliko verske zavesti ponesejo otroci po osemletnem šolanju v življenju. Dal je ljudskošolskim abiturientom pismeno vprašanje: »Kaj koristi verstvo?« Odgovori so bili presenetljivo žalostni. Od 104 dečkov jih je 66 svoj izdelek pričelo z besedami: »Verstvo nima nobene vrednosti«. 58 jih je kot utemeljitev dostavilo: »kajti za našo kupčijo nam ne more služiti«. 25 dečkov je priznalo verstvu neko idealno vrednost, ki pa se omeji — po njihovi sodbi — na gotove čase in momente v življenju. »Koristi nam« — tako so zapisali — »ko bomo stari, če se nam bo slabo godilo, ko bomo v tujini«... 13 jih je smatralo verstvo za nekaj potrebnega, »ker se brez vere ne more nihče zveličati«. Ostali so verstvo celo poniževali in v nič devali. — Izmed 49 deklic sta samo dve zapisali: »Vera nima nobene vrednosti«; vse druge so ji priznavale vrednost, pa bolj s splošnimi izrazi: »Verstvo ima veliko vrednost, ako smo v sili, ako smo bolni« itd.

Ako bi pri nas napravili tak poizkus, bi bili odgovori pač drugačni. Presenečenja bi pa vendar ne bila izključena.

Slike za skioptikon. S to pripravo je sicer križ, vendar pa se toplo priporoča tudi za šolo. Ponazoril za krščanski nauk itak ni preveč; če kako izobraževalno društvo premore toliko, da si nabavi svoj skioptikon, bo z njim katehet napravil lahko večkrat izredno ve-

selje otrokom, pa tudi samemu sebi bo olajšal delo v šoli. Vprašanje nastane, kje dobiti slik za skioptikon? — Prof. dr. Pokorny v Budimpešti sporoča v dunajskem katehetskem listu, da ima mladinsko društvo »Kath. Jugendschutzverein« v Neutri (Nyitra) na Slovaškem, ki je vodi prof. Evžen Filkorn, več zbirki diapozitivov francoskega izvora, ki so prav porabni tudi za krščanski nauk, in jih je moč dobiti na posodo. Dobile bi se sledeče serije: Katekizem v slikah (150 slik), življenje Jezusovo (230), življenje Marijino (50), cerkveni obredi (100), sv. maša (40), Najsvetejši zakrament (35), molitev (52), sv. mučenci (30), Rim in Vatikan (376), Cerkev in ubožci (35) itd.

Tirolski deželni zbor je meseca junija skupno z zakonom o regulaciji učiteljskih plač izpremenil tudi nekatera določila glede katehetskega službovanja. Ugodno se glasi zlasti paragraf, ki določa število obligatnih ur: »S stalnimi prejemki nastavljen katehet je dolžan, da poučuje na šoli, ki ji je prideljen, ali pa tudi na kaki drugi javni šoli iste občine, do 22 ur na teden (poprej 25) s pripomnjo, da se ekshorta zaračunava za dve tedenski uri. Nadurni pouk se nagradi (če je trajal več nego dva meseca) z 1 K 50 vin. za tedensko uro.

Privatno in slovesno prvo sv. obhajilo. Ne vemo, ali se je pri nas kje uveljavil ta razloček, ali ne. Zdi se, da bi bilo čudno, če bi se otrok, ki je po novem dekretu vreden pristopiti k sv. obhajilu, ne pripustil k slovesnosti prvoobhajancev, dasi šele prvo ali drugo leto hodi v šolo. Privatno obhajilo bi po razlagi nekaterih listov bilo obhajilo otrok, ki sami ali v spremstvu domačih prejmejo prvokrat sv. Rešnje Telo.

Starši so namreč tudi dolžni skrbeti, da otroci dosti zgodaj prejmejo presv. Evharistijo, ako tega ne bi storil katehet, ki je njegova dolžnost, da na vsak način vsaj v tretjem letu vsi otroci gredo k sv. obhajilu.¹ Ako torej kak otrok pred slovesnostjo prvega sv. obhajila prejme prvokrat sv. Evharistijo, bi bilo to privatno obhajilo. — Kakor rečeno: V praksi bo najbolje, da se katehet sam zanimalje za vse, ki so sposobni, da dotično leto gredo k prvemu sv. obhajilu, ter vsem priredi skupno slovesnost, kakršna se spodobi za tako važen trenutek v življenju, ne glede na to, ali hodi kdo prvo ali drugo leto v šolo. Dolžnost staršev je, da se ne protivijo, dolžnost — prva in še večja — katehetova, pa je, da otroke pripravi in usposobi.

Ali se dá pomagati? Ena stvar je še, ki čaka že dolgo pisatelja: Poljudna hagiografija v slovenskem jeziku. Nujnost nove izdaje »Življenja svetnikov« se ni samo že opetovano priznala, marveč se je napravil tudi dejanski sklep, da se bo v doglednem času priobčila za Slovence prirejena knjiga »Življenje svetnikov«. Družin, ki so tako srečne, da sploh premorejo kakšno tako knjigo, je jako malo; zato pa ni težko umeti, če vidimo, da je naša mladina o življenju svojih zaščitnikov dostikrat popolnoma nepoučena. Nedavno sem se po zgledu drugih »prijateljev« statističnih podatkov v razredu 13- do 16letnih učenk hotel prepričati, koliko in kako so kaj poučene o svojih nebeških zaščitnikih in zaščitnicah. Dobile so tri primerna vprašanja:

1. Kdaj je tvoj god?
2. Kaj ti je znanega o tvoji patroni?
3. Kje si se o tem poučila?

Priznati moram, da sta samo dve (izmed 40 deklic) odgovorili kratko-malo: »O svoji patroni ne vem prav ničesar, ker me ni nikdo poučil.« Druge so več ali manj zapisale, nekatere pa začuda dobro. Seveda treba pristaviti, da imajo deklice morda do polovice ali vsaj eno tretjino Marijino ime v raznih inačicah; veliko je Anic, druge so Angele, Helene, Antonije, Terezije, Ga-

briele itd.; torej ni nič posebnega, če so znale vsaj nekaj podatkov navesti. Ako bi se pa naši katoliški starši oprijeli lepe nekdanje navade, da bi izbirali imena svetnikov, ki njih spomin sv. Cerkev praznuje uprav na dan rojstva posameznih otrok, bi bil pa rezultat povsem drugačen. — Tudi to je bilo opaziti, da so deklice zamenjavale in opisale življenje znanega svetnika, ki ima isto ime kot njen patron, oziroma patrona.

Katehet sam je zaenkrat v taki zagati, da si še pomagati ne more. Četudi ima sam zase kako tako knjigo (slovenske gotovo ne), ni veliko na boljem, ker je ne more dati ali priporočiti otrokom. Pod imenom »Kako ti je ime?« je »Katoliško društvo detoljubov« sicer objavilo devet brošuric z opisi najnavadnejših svetnikov (sv. Anton Pad., sv. Jožef, sv. Frančišek Sal. in Asiški, sv. Roza Limanska, sv. Neža, sv. Marija Magdalena, sv. Janez Evang., sveta Terezija), a to je vse premalo in nima tolikega pomena, če življenjepisi niso zbrani v skupnem zvezku.

Potrebovali bi za šolske namene zbirko, ki bi vsebovala opise vsaj vseh onih svetnikov in svetnic, ki njih imena slovenski starši najraje volijo svojim otrokom. Življenjepisi naj bi bili povsem kratki, a ljubki in prikupljivi. Delo bi bilo zelo hvaležno. Kdo bi se lotil?

—ž.

Pedagogika in katehetika na univerzi. Na monakovskem vseučilišču je bil sprejet v profesorski kolegij dr. Henrik Mayer, znan po svojem večkratnem temeljitem nastopu ob razpravah zadnjega dunajskega kongresa. Profesor Mayer je že dve leti asistent vseučiliškega profesorja za katehetiko in pedagogiko, dr. Göttlerja. S stolico za katehetiko je združen namreč tudi takoimenovani »Praktikum«, za kar je v pomoč prideljen asistent. Dr. Mayer je v svrhu habilitacije spisal razpravo »Über Kinderideale«; za poizkusno predavanje pa je bil izbral tēmo: »Das Bild im Religionsunterrichte«.

Premalo. Katehetskega tečaja v Pazinu se je udeležilo zelo pičlo število Slovencev. Iz ljubljanske škofije so bili navzoči gg.: Prof. dr. J. Demšar,

¹ »Voditelj«, 1914, št. 3, p. 269.

katehet Ign. Zaplotnik, kaplan Fr. Gabrovšek, katehet Ant. Čadež. — Iz tržaške škofije: župnik Emil Šašelj (iz Klanca pri Kozini), župnik in dež. poslanec Josip Grašič (iz Berama pri Pazinu), dva slovenska patra frančiškana iz Pazina in en g. kaplan in katehet iz Trsta. — Iz puljske škofije: Ivan Sedej, mornariški kurat v Pulju. Udeleženci iz banovine: Prof. dr. Stj. Čukac in prof. dr. Gudek iz Zagreba ter nadb. svetnik katehet V. Cajnko iz Varaždina. — Iz Dalmacije: Kateheta S. Fabris in I. Givanović. Istrskih katehetov hrvatske narodnosti pa tudi ni bilo preveč.

Zgledi.

Kje je vir pravega junaštva? Pred odhodom na bojišče je v Ljubljani prav veliko naših vojakov prejel sv. zakramente. Pobožnost njihova ter lepo vedenje pri obhajilu je bilo vzpodbudno. Med drugimi je na večer pred slovesom opravil sv. spoved tudi vojak, ki se je po svojem političnem mišljenju prišteval socialnim demokratom. Če ga je za sv. spoved pregovoril kdo domačih, ali pa kak tovariš-sobojnik — ni znano. Po končani spovedi je bil ta vojak pre-

srečen. Ni se mogel dovolj zahvaliti spovedniku, da mu je pripomogel do tolike sreče in zadovoljnosti. Prišel je na stanovanje, da dokaže svojo hvaležnost in izpriča svojo srečo. Poprosil je za blagoslovljeno svetinjico ter rekel: »Zdaj bom pa tako streljal, da jih bo petnajst padlo, preden se bo kdo mene lotil.« — Ko bi vsi vojaki iskali poguma in junaštva pri Bogu in v sv. zakramentih, ni dvoma, da bi bile naše zmage še sijajnejše.

Da se ne pozabi. Pokojni prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand je bil tudi velik častilec Marijin. Nekoliko ur pred strašnim atentatom, ko je bil v lldži pri sv. maši, se je večkrat ozrl na podobo Matere čudovite, ki je visela na stranskem altarcu. Zdi se, kakor da je slutil bližnjo nesrečo in je prosil Mater božjo za varstvo in pomoč sebi, svoji družini in celi Avstriji. Ko so mu po atentatu zdravniki odpeli vojaški suknič, so ugledali na prsih zlato verižico s svetinjico Matere božje in presvetega Srca Jezusovega (škapulirsko svetinjico). Ta dragoceni znak iskrene ljubezni do Marije je ž prestolonaslednik ponel s seboj v grob.

Učiteljski vestnik

Stalno so nameščeni: Gdč. Marija Cerar kot učiteljica v Spodnji Šiški; g. Albin Smole kot učitelj na Rovih; gdč. Alojzija Verbič kot učiteljica v Škocijanu pri Turjaku.

Smrtna kosa. Dne 29. avgusta so pokopali v Trziču na Gorenjskem ondotno učiteljico gdčno. Marijo Borovskyy, sestro ljubljanske mestne učiteljice gdčne. Julije Borovsky. Kot skrbna učiteljica, ki je dolgo vrsto let izvrševala svoje zvanje z vso marljivostjo, je uživala splošno zaupanje. V Trziču je službovala nepretrgoma 26 let. Naj počiva v miru!

Naši učitelji-vojaki, ki jih je veliko pozvanih, da v vojaški suknji store svojo domoljubno dolžnost, so položili na žrtvenik domovine pravzaprav največjo darino: zapustili so drage družinske

kroge ter večinoma oprtali nelahno tornistro kot navadni vojščaki brez šarže (ker so se poprej posluževali ugodnosti, da so služili samo po šest počitniških tednov). Če vpoštevamo njihovo izobrazbo in vse druge okoliščine, moramo priznati, da zahteva njih sedanja služba v vojski izrednega zatajevanja in požrtvovalnosti. Toda še bolj kot kdaj spričujejo svojo patriotično čuvstvanje zlasti v teh težkih dneh. Ko so se odpeljali z ljubljanskega koldvora na bojišče, je velik oddelek našega učiteljstva po naklonjenosti izbornega nadporočnika dobil poseben voz, ki so nanj napisali v bodrilo vsem drugim vojakom zlato bojno geslo: »Vse za vero, dom, cesarja!« Naj jih ta bojni klic vodi tudi na daljnji poti — do zmagoslavnega povratka.

Občni zbor »Slomškove zveze« je odložen na poznejši čas.

Razširjena je ljudska šola v št. Petru na Krasu na petrazrednico.

Spomenica o ureditvi službenih in gmotnih razmer ljudskega učiteljstva na Bavarskem z dne 12. junija 1914. — Leta 1912. je napravilo bavarsko naučno ministrstvo nekak statističen pregled službenih prejemkov ondotnega ljudskega učiteljstva. Kar je strokovno učiteljsko časopisje večkrat poudarjalo, je moralo tudi ministrstvo ob podlagi uradnega poizvedovanja priznati: da so namreč bavarske učiteljske plače poniževalno skromne in »da so za večino učiteljev očitno prenizke«. Nič manj kot 2122 ljudskih učiteljev (t. j. 29%) ima postavno najmanjši letni dohodek v znesku 1200 mark; 1974 učiteljev prejema letne plače do 1350 mark; 2958 je takih, ki imajo okrog 1400 mark, in le 237 je tako srečnih, da imajo nekoliko več.

Treba je pač priznati, da izvršujejo ondotni učitelji povečini tudi cerkveniške in pevovodstvene službe, ki vsaka donaša po razmerah od 50 do 500 mark priboljška. Te službe so z učiteljsko nekako organsko združene, odtod nepričakovano majhne temeljne učiteljske plače. Ta organska zveza, tako sodi ministrstvo, naj bi ob bodoči regulaciji prenehala ter naj bi se nikogar ne sililo, da bi moral prevzeti tudi službo cerkvnika. Edinole za vodstvo cerkvenega petja naj bi ostali stari predpisi.

Ministrstvo predlaga po obširnem utemeljevanju sledečo uredbo učiteljskih plač:

Pomožni učitelji: 1200 mark in prosto stanovanje ali pa odškodnino.

Podučitelji: 1440 mark in šestkratno napredovanje po 120 mark, prosto stanovanje ali odškodnino.

Učitelji: 1680 mark in šestkratno napredovanje v znesku 300 mark, prosto stanovanje ali odškodnino.

Glavni učitelji: 2400 mark, 6 starostnih doklad po 300 mark in stanovanje.

Spomenica ne razločuje mestnih in podeželnih učiteljev, ampak priznava učiteljem v krajih, ki imajo čez 5000 sta-

novalcev, pravico do dveh nadaljnjih doklad, v mestih čez 100.000 prebivalcev pa pravico do treh takih starostnih doklad.

Imenovanja. Stalno mesto na ljudski šoli v Postojni je podeljeno ondotni prov. učiteljici gđc. Ivani Dereani. Na novi šestrazredni ljudski šoli v Mostah pri Ljubljani so nastavljeni p. n. gđ. in gđc.: Ivan Grad (doslej nadučitelj v Košani) kot nadučitelj; Ivan Čepon (doslej nadučitelj v Polhovem Gradcu); Ivan Arnšek (doslej učitelj pri Sv. Petru v Ljubljani); Terezija Škulj (doslej def. učiteljica v Šmarju); Karolina Kleč (doslej prov. učiteljica v Dobropoljah); Hermina Peče (doslej prov. učiteljica na Viču). — Službeni mesti sta menjali z dovoljenjem c. kr. dež. šol. sveta gđc. Marija Likar, učiteljica v št. Rupertu in gđc. Marija Brolih, učiteljica na Telčah. Viljem Rožič, učitelj v Šmartnu v Tuhinjski dolini, je imenovan za nadučitelja; Marija Tavčar (doslej na ljubljanski uršul. šoli) za učiteljico v Šmartnu; Alojzij Koprivec, učitelj na Robu, kot nadučitelj v Selcih; Franja Slapar, učiteljica v št. Gotardu, kot učiteljica v Olševku; Frančuk, učitelj v Gor. Logatcu, kot voditelj na enorazrednici na Zalemlogu; Alojzij Sežun, učitelj v Mavčičah, kot nadučitelj istotam; Franja Pogačar, učiteljica na Bukovici, kot učiteljica v Mavčičah; Hedvika Schückert-Lehmann, učiteljica v Trziču, kot voditeljica pri Sv. Ani ob Trziču.

Začetek šolskega leta. Uradni list »Wiener Zeitung« piše: Minister za pouk in bogočastje, eksclenca Hussarek želi, da bi šolski pouk vsled vojnih razmer ne trpel. Na ljudskih in meščanskih šolah se bo torej pričelo šolsko leto 1914/15 pravočasno. V mestih, kjer okoliščine zabranjujejo, se bo vpeljal vsaj v posameznih zavodih dopoldanski, oziroma popoldanski pouk. Tudi srednje šole se bodo po možnosti pričele pravočasno; le kjer vsled izrednih razmer to ne bo možno, se bo pouk začasno odložil. C. kr. dež. šolski svet za Kranjsko je odredil, da se na ljubljanskih ljudskih šolah izvrši vpisovanje dne 18., 19. in 20.

septembra. Sv. maša in začetek pouka je 21. septembra. Pouk za javne šole bo v dveh ali treh poslopih, in sicer za nekatere dopoldne, za druge popoldne. Naše šole na deželi se bodo, kakor kaže, pričele šele okoli Vseh svetih. Pouk na kranjskih srednjih šolah se začne pravočasno, kakor je naznanjeno v šolskih izveščjih. — Za otroke, ki so njih očetje v vojski, je priredil patronat Vincencijeve družbe v Ljubljani več zavetišč; v otroške vrtce, ki so se pravočasno otvorili, se bo letos sprejelo kolikormoč veliko dečkov in deklic.

Z novo ureditvijo učiteljskih plač je tirolski deželni zbor dne 2. julija obremenil deželo nanovo za 800.000 K. Učiteljstvo na Tirolskem bo sedaj skoraj v tako ugodnih finančnih razmerah kakor nižjeavstrijski učitelji. Slišali so se pa v zbornici tudi nasprotni glasovi, ki niso soglašali s tako ugodno regulacijo. Vsled tega se je oglasil poslanec kanonik Perkman, ki je izjavil:

»Ne bom preiskaval vzrokov nevolje... Toda v moči naših učiteljev je, da to nerazpoloženje omilijo in odstranijo ter da vznevoljeno ljudstvo potolažijo. Učitelji naj kažejo povsod

katoliško mišljenje. Ako se bodo v resnici izkazali, da so vredni učitelji katoliškega ljudstva, se bo razburjenje hitro poleglo, kajti učitelju, ki skrbi za katoliško vzgojo otrok, pošteno ljudstvo vse dobro privoščiči... Uspeli današnje šole pa povsem ne ustrezajo. Učitelj, ki smatra svoj poklic kot resno, vestno zadevo, ne bo skrbno uporabljal samo šolski čas, marveč se bo brigal za mladino tudi izvan šole. — Učitelji naj bodo katoliški in naj taki ostanejo, pa se bo poleglo vse nezadovoljstvo, ki se je zoper povišanje plač pojavilo...«

Protialkoholna zveza učiteljev je imela posvetovanje dne 20. julija o priliki protialkoholnega tabora na Brezjah. Obravnavale so se med drugim tudi sledeče stvari:

1. Za učiteljsko protialkoholno zvezo je treba pridobiti vse učiteljstvo slovensko. V ta namen se osnuje v vsakem okraju odbor treh agitatorjev ali agitatoric, ki bo skrbel za primerna predavanja ter za podrobno delo.

2. Učiteljstvo naj skrbi, da bodo opremljene vse slovenske šole s protialkoholnimi tabelami.

3. Razširjajo naj se med mladino protialkoholni spisi, zlasti »Zlata doba«.

Vzgoja

Telesne vaje in katehet. Društvo katol. srednješolskih katehetov je imelo občni zbor dne 1. junija v Gradcu. Ob tej priliki je predaval msgr. dr. Edvard Krauss z Dunaja o zgorajšnjem vprašanju. Zagovarjal je sledeče teze:

1. Občni zbor Društva katol. srednješolskih katehetov priporoča tovarišem, naj se prav posebno zavzamejo za športne vaje, ker so važen faktor pri vzgoji.

2. Ker pa utegneje športne vaje imeti tudi neugodne posledice za vzgojo in pouk, smatra skupščina za neobhodno potrebno, da se športne vaje učencev presodijo, da je moč določiti, katere in v koliki meri naj se priporočajo.

3. Izključeni so vsi športi, ki so proti njim kakšni pomisleki v нравstvenem oziru. (Nogetmetne igre vplivajo neugodno

na značaj, ker postanejo igralci dostikrat sirovi.)

4. Da se telesnih iger učenci strastno ne oprimejo, je želeli: a) Da se omeje tekme; b) da se vse športne prireditve izvrše brez motenja šolskega pouka ali zapovedanih verstvenih vaj.

5. Prav posebno priporoča skupščina skupne izlete in potovanja (ki naj se pa ne vrše prevečkrat, in tudi samo izjemoma ob nedeljah ali praznikih, in še takrat le po končani službi božji).

6. Popotovanja ob počitniški dobi naj se tako uredi, da udeleženci nikaikor ne bodo moteni v izpolnjevanju verskih dolžnosti.

7. Skupščina priporoča odsek, ki naj natanko preštudira mladinsko gibanje, v kolikor se tiče šolske mladine, ter

stavi ob prihodnjem občnem zboru primerne nasvete. (Skavtovstvu bo treba posvetiti večjo pozornost.)

Indirektni verski pouk. V Solno-gradu je o priliki pedagoške konference dne 17. maja predaval nadučitelj Jos. Reischenböck o indirektnem verskem pouku. S prepričevalnimi besedami je dokazoval, koliko in kako lahko pripomore vsaka učna oseba, da se otroci utrdijo v veri, da se privadijo lepemu življenju po naukih naše sv. vere. Poudarjal je osobito z g l e d učiteljev

pri molitvi v šoli in v cerkvi ob nadzorovanju otrok; dalje primeren pouk in primerne opazke, ko obravnava za ta namen porabno učno snov profanih predmetov. — Predavatelj se je prav posebno ogreval za gojitev cerkvenega petja.

S tem referatom je Reischenböck prav lepo in jasno pokazal, kako bi morali vsi učitelji umevati § 1. temeljnega šolskega zakona, ki govori o zahtevi versko-nravne vzgoje in pouka po vseh ljudskih šolah.

Raznoterosti

Imamo papeža. Katoličani vesoljnega sveta se vesele, da ima sv. Cerkev zopet papeža. Težko breme vrhovnega cerkvenega poglavarja je kardinalski zbor naprtil nadškofu in kardinalu v Bologni: Jakabu della Chiesa, ki je nastopil vladu kot papež Benedikt XV. V težkih časih je zasedel novi sv. oče papeški prestol: Vojska z vsemi grozotami in strašnimi posledicami gre skozi svet. Katoličani z zaupanjem zremo na novega namestnika Kristusovega, kajti v njem vidimo najzanesljivejšo oporo svetovnega miru.

Cesarjev rojstni dan (18. avgust) je imel letos — sredi vojnega ognja — prav poseben pomen. Naš ljubljeni monarh, ki je svoje dolgo življenje posvečal prizadevanju za ohranitev svetovnega miru, je moral na večer svojih trudapolnih let doživeti svetovno vojsko. Malokdaj se je rojstveno praznovanje našega sivolasega vladarja izvršilo po vsi monarhiji s takim veličjem in s tako odkritosrčno gorkoto kot uprav letos, ko so številni naši možje in sinovi v puško v roki manifestirali ljubezen in vdanost cesarju in domovini po starem geslu: »Vse za vero, dom, cesarja!«

Skoraj istočasno (17. avgusta) je praznoval tudi naš prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef svoj rojstni dan. Dovršil je 27. leto. Žalni dogodki, ki so še mladega princa poklicali na pozorišče in na vzvišeno mesto prihodnjega naslednika na cesarskem avstrijskem

prestolu, so mu utrdili v srcih avstrijskih podanikov iskrene simpatije. Sedanji vojni dogodki bodo plemenitemu Habsburžanu, ki je vojak z dušo in s telesom, vtisnili znak globoke resnosti in polne možatosti.

Brezverstveni moralni pouk — nedovoljen. Na Bavarskem, v tej črni in klerikalno - razvpiti deželi je že pred tremi leti bila vpeljana prostoverstvena mladinska vzgoja. Več mest je imelo postavno-pravilno vpeljane in organizovane zavode, ki so na njih delovali znani apostoli svobodnega verstva, kot dr. Ernst Horneffer i. dr. Dne 17. julija pa je naučno ministrstvo razveljavilo prejšnje dovoljenje ter tako vse označene zavode onemogočilo, in sicer vsled protesta štirih katoliških župnikov v mestu Ludwigshafen; ti so namreč našli v moralni knjigi, ki je bila v svobodnoverstvenih šolah v rabi, take protiverske zmote, da je na podlagi te knjige, kateri manjka pravi temelj nramnega reda, nramstvena vzgoja docela nemogoča. Tudi se nramstveni pouk svobodnoverstvenih zavodov ne more kontrolirati. Z ozirom na ta dva važna razloga je bavarsko ministrstvo odredilo zgorajšnjo prepoved.

Možje na pravem mestu. Poleg duhovščine so učitelji prvi poklicani, da širijo tudi misijonsko misel med ljudstva. Učiteljstvo v Nemčiji to nalogo prav dobro umeva; odtod tako ugodna poročila o izredno velikih prispevkih za misi-

jonske namene, ki jih žrtvuje Nemčija, predvsem ondotna šolska mladina. Lani se je v Steylu ustanovila posebna učiteljska misijonska zveza, ki ji je pristopilo 220 učiteljev iz Porenja in Westfalije. Ali bi se ne dalo pri nas vsaj toliko ognja za misijonsko prizadevanje zapaliti med učiteljstvom, da bi katehete podpiralo v tej akciji? Seveda bi bilo treba najprej vse katehete navdušiti za to samaritansko in bogoljubno delovanje. Veliko jih je, ki z občudovano požrtvovalnostjo propagirajo »Dejanje sv. Detinstva«, drugim je zopet stvar kar preveč tuja.

Kar smo zmirom trdili. Dne 25. julija je objavil drž. poslanec I. V. Perić v »Hrv. Kruni« članek, v katerem našteva vzroke sarajevskemu zločinu. Kot vzrok navaja profesor Perić najprej popolnoma ponesrečeno šolsko vzgojo: »Svrha šole je, da se mladina vzgaja po krščanski moralni. Prvi paragraf šolskega zakona to zahteva. Današnja šola ne odgovarja tej nalogi, drugače bi se ne dogodili taki zločini. Kakor odgoja ni verska, tako so tudi šolske knjige prepojene z enakim duhom, namreč brezverskim. Ker je tako, zato je današnji dijak često izgubljen za vero. Zato vidimo žalostno dejstvo, da so ubijalci, ako splošno govorimo, po večini dijaki. Da iz današnjega dijaštva prihajajo podli zločinci, mnogo pripomore tudi zloglasna žurnalistika, v kateri se blati in omalovažuje vse, kar je našim praočetom bilo sveto. V našem zakonu se nahaja paragraf, po katerem bi se morali kaznovati psovači Boga in uničevalci moralnega življenja. Kadar se izpremeni naša šola v duhu vere in moralnega življenja, potem bo odveč vsako uniformiranje srednješolskega dijaštva. Samo šola, v kateri vlada Kristus, nas bo mogla ščititi pred gnilih človeškim društvom in zločinom. Prava vzgoja se naslanja na vero, vse drugo je praznost, ki vodi k divjaštvu. Da pa je ta vzgoja v resnici religiozna in moralna, potrebno je najpoprej, da so učitelji religiozni in moralni, da to, kar uče, tudi v sebi in na sebi občutijo. Torej križ v šolo! Z njim, in samo

z njim, bomo izbili mladini iz rok bodalo in samokres! — S tem vzklikom končuje učeni pedagog in poslanec imotskega okraja. Bog daj, da zdravo krščansko načelo najde odziv in zavlada v srcih in pameti vzgojiteljev in učiteljev naše mladine!«

Učiteljšča v Nemčiji. Ni se čuditi, ako v Nemčiji nimajo kam z učiteljstvom, saj se je v šolskem letu 1913/14 na 185. učiteljskih semeniščih šolalo nič manj kot 17.307 učiteljskih kandidatov in kandidatkinj. Prišteti je pa še 45 izrednih tečajev s 1287 gojenci.

Ameriški milijarderji za šolstvo. Občudovanja vredna je darežljivost ameriških bogatašev, ki so v prvem desetletju sedanjega stoletja darovali v šolske in učne svrhe več kot 300 milijonov dolarjev. Še večja je pa požrtvovalnost ondotnih katoličanov, ki so n. pr. samo l. 1911. prispevali za pouk 1½ milijona svojih otrok 1500 milijonov dolarjev. Izmed 31.000 katoliških učiteljskih moči jih pripada $\frac{9}{10}$ redovom.

Deželna gospodinjška šola v Šmihelu pri Novem mestu prične novo šolsko leto s 1. oktobrom 1914. Šola je enoletna in traja od oktobra do konca julija. V šolo se sprejme 12 notranjih gojenk. Gojenke stanujejo v zavodu šolskih sester de Notre Dame in plačujejo za hrano in stanovanje po 30 K na mesec. Za gojenke z Dolenjskega, ki so podpore potrebne, dovoljuje deželni odbor 6 ustanov po 15 K na mesec, to je polovico preskrbnine, ki jo je plačevati redu šolskih sester. Prošnje za sprejem in za ustanove je predložiti vodstvu deželne gospodinjške šole v Šmihelu, p. Kandija, kjer se dobe tudi vsa podrobna pojasnila.

Vladna odredba. Vlada je ustavila delovanje sokolskih društev na Kranjskem, Spodnjem Štajerskem in po drugih slovenskih pokrajinah; enako je sistirala poslovanje slovenskih učiteljskih društev na Spodnjem Štajerskem.

Vse redno naprej! Naučni minister v Berlinu je odredil, da naj bo po vseh šolskih zavodih Nemčije tudi za časa vojne redni šolski pouk. Ta ukaz je izšel radi tega, da ne bi šolska mladina v teh razburkanih časih preveč podivjala.

Iz vzgojnega stališča se temu ukrepu ne dá oporekati. V boj poslane učne moči so nadomestili z vsakovrstnimi suplenti in duhovniki.

Velikanska zapuščina. Za katoliško vseučilišče v St. Louisu (Missouri) je zapustil neki James Campbell vse svoje premoženje, ki znaša skupno do 40 milijonov dolarjev. S tem premoženjem naj

bi se poleg vseučilišča postavila in vzdrževala bolnišnica ter naj bi se pospeševala osobito medicinska znanost. Vseučilišče vodijo jezuiti, ki si bodo na ta namen in na ta račun najeli takoj večje posojilo, kajti dediščina pride v last vseučilišča šele po smrti testatorjeve žene in njegove hčerke.

Slovstvo in glasba

Peterček, apostol sv. obhajila, spisal A. Bessieres S. J., z dovoljenjem pisateljevim predstavljeno iz francoščine. V Ljubljani 1914. Založil »Bosenski odbor«. Natisnila »Katoliška tiskarna«. Slovenska izdaja se naroča v Ljubljani, »Bosenski odbor«, Alojzišče.

Večkrat se sicer čuje, da znajo drugi narodi porabiti vsako priliko, vsak dogodljaj in vsak zgled, da ga predstavijo javnosti v blestečih barvah. Nekoliko lepih čednosti zadostuje, da ti napravijo junaka, ki naj ga občuduje ves svet... Peterček, ki ga opisuje gori naznanjena brošurica, ne spada med take posiljunake, kajti ta deček je res izredno lep zgled, vzor nežni mladini, zlasti še otrokom iz boljših rodbin. In prav tem bi to knjižico posebno priporočali, saj jih je mnogo izmed njih, ki imajo mlačne ali pa celo brezverne očete, kakor Peterček, po katerem je njegov oče zadobil milost spoznanja in izpreobrnjenja.

Ta življenjepis je res mikaven in ga bo naša mladina s slastjo in s koristjo čitala. — Čisti dobiček je namenjen za mladinski »Marijin dom« v Sarajevem. Kdor kupi to knjižico (20 vinarjev stane), podpira obenem velevažno katoliško podjetje v Bosni, v nemal bo pa s tem tudi našo mladino za pogostno sv. obhajilo. Vzgojitelji, učitelji, katehetje in duhovniki — naročajte jo!

»**Sveta vojska**« v Mariboru je oskrbela drugo, predelano izdajo knjižice »**Alkohol in mladina**«. Cena 6 vinarjev, po pošti 9 vinarjev. Sto izvodov skupaj 5 K. Ta knjižica je izšla kot prvi zvezek »Zbirke protialkoholnih spisov«. — Drugi zvezek ima naslov

»**Žganje**«. II. natis: 5000—10.000. Cena 10 vinarjev, po pošti 13 vinarjev. Sto izvodov skupaj 9 K. — Maribor, 1914. Samozaložba. — Tudi ti dve brošurici naj se širita v množini med slovensko mladino!

Podrobni načrt. Slovenske ljudskošolske katehete, osobito novince, opozarjamo ponovno na »**Podrobni načrt za poučevanje veronauka na ljudskih šolah**«. Dodatek: Podrobni načrt za ponavljalne šole. Izdalo »**Društvo slovenskih katehetov**«.

»**Kateheze za prvence**«. Priprava za prvo spoved, za prvo sv. obhajilo in za birmo. Izdalo »**Društvo slov. katehetov**«. V Ljubljani 1914. Naročnino sprejema »**Katoliška bukvarna**« v Ljubljani.

Katholische Volksschulkatechesen von J. E. Pichler. 3. Teil. Von den hl. Sakramenten; 4. umgearbeitete Auflage. K 2-20. Wien. St. Norbertus. — V novi izdaji izbornih Pichlerjevih katehez je izpuščen nauk za prvo spoved in sveto obhajilo, ker so kateheze za prvo spoved in sv. obhajilo izšle v posebnem zvezku.

»**Večno življenje**«. Molitvenik. Spisal Gregorij Pečjak, doktor bogoslovja, gimn. katehet v Ljubljani. Peti natis. Ljubljana 1914. Založba kn. šk. ordinariata. Tisk »**Katoliške tiskarne**«.

Ni prvič, ko toplo in z vsem poudarkom priporočamo ta molitvenik, ki je pravkar izšel v petem natisu. Ne bi tega ponavljali, če bi ne bili prepričani, da storimo s tem ne le dobro delo, ampak podpiramo plemenito namero onih mladino ljubov, kateri si prizade-

vajo, da bi se med našo bolj odraslo mladino, med naše ljudstvo, osobito med inteligenco, razmnožil in razpečal molitvenik, ki je brez dvoma najboljši ter razmerno najcenejši. Hvala ta ni prisiljena. Če je molitvenik doživel v kratkem času že peti natis, je v tem najboljši dokaz, da ugaja. Obilni nálog četrtega natisa se je nenadno hitro razprodal. Posledica tega je, da se je mogel v petem natisu še izboljšati in obenem vendar poceniti.

I z b o l j š a v e.

Dodana je sedemnajsta maša, in sicer liturgična »Za milost srečne smrti«. Te molitve so jako lepe, ginljivo resne (Stran 172 a). — Pesmi Dies irae in Stabat Mater sta v prevodu zdaj celi, kakor je nekaj glasov po časopisju zahtevalo. — Novo je poglavje »Dušna pomoč v bolezni«. Tukaj so litanije za bolnika, kakor jih moli duhovnik pri previdenju; molitev za milost sv. popotnice; priprava za sv. popotnico (378—386). — Cerkveno leto ima obilo izprememb, ker je bilo treba praznike spraviti v soglasje z novimi odloki Pija X. Tudi odloki, ki stopijo v veljavo l. 1915., so že vpoštrevani. — Nov je najlepši in nadvse koristen sestavek »Pri Jezusu v presv. Zakramentu«. Tu je navod, zakaj naj vernik rad obiskuje Jezusa v presv. Evharistiji in kako naj ga iz srca počasti pri kratkih obiskih ali v začetku daljše molitve. Kdor se bo tega navodila držal, bo vedno rajši prihajal pred tabernakelj (490—506). — Dodanih je osem pesmi, dve sta izpuščeni, ker se nista peli. — Slike križevega pota so zdaj napravljene z večjimi stroški, zato so

tudi veliko lepše. Te podobe vzbujajo globoke verske misli in čuvstva.

Kljub dodanim 40. stranem se molitvenik v prvem delu strinja po straneh s prejšnjimi izdajami, ker so nove strani označene z zvezdico in črkami. Cerkveno leto pa se po straneh ne strinja več, ker je bilo treba zavoljo novih odlokov mnogo praznikov prestaviti. — Debelina molitvenika ni znatno večja, dasi šteje 570 strani; papir je tanjši, a vendar boljši in dražji, kar se pozna tudi po teži.

C e n e :

Molitvenik v »najcenejši« vezavi po 1 K; v boljši rdeči vezavi po 1 K 20 vin.; z zlato obrezo 1 K 60 vin.; »najfinejši« 2 K 50 vin.

Opozarjamo, da najcenejša vezava ni slabša od dosedanje, ki je bila dozda po 1 K 20 vin., ampak še boljša, ker je vezava v boljše platno, katerega se mokrota ne prime. Obrezo ima tudi rdečo.

»Boljša rdeča« ima najboljši pegamoid, kakor ga je imela dozda samo zlata obreza; dodan je en svilnat trak in črn ovoj. Tudi ubožnim je ta vezava bolj priporočljiva, ker ima veliko bolj trpežne platnice.

Zlata obreza je kakor doslej, le da dobi dva svilnata trakova. Najfinejša vezava je vsa kakor doslej. Priporočljiva je za darila pri posebnih prilikah.

Kdor naroči najmanj 10 izvodov skupaj in takoj plača, dobi 15% popusta. Naroča se v »Kat. Bukvarni« v Ljubljani, v prodajalnah Kat. tisk. društva v Ljubljani, v Novem mestu, v Gorici in v Trstu.

Pripomnimo še, da je molitvenik odobrilo in priporočilo četvero škof. ordinariatov: Krški, goriški, ljubljanski, tržaško-koprski.

Razpis učiteljskih služb

Kamniški okraj: Na dvorazredni ljudski šoli v št. Gotardu je razpisano drugo učno mesto v stalno nameščenje. Prošnje do 20. septembra.

Ljubljanska okolica: Učiteljska služba na štirirazrednici v Šmarju pri Ljubljani ter nadučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Polhovem-

gradu. Prošnje do 20. septembra okr. šol. svetu v Ljubljani.

Nadučiteljska služba v Mošnjah pri Radovljici je ponovno razpisana do 30. sept. Že vložene prošnje so v veljavi.

V postojnskem okraju: Mesto učitelja na Koritnicah. Natečaj poteče 8. oktobra.

Najvišja zahvala. »Slomškova zveza« je prejela 18. avgusta od kranjskega deželnega predsednika dopis sledeče vsebine:

C. kr. deželno predsedstvo za Kranjsko. Štev. 2439. Ljubljana, dne 18. avg. 1914.

Cenjeni

»Slomškovi zvezi«

v Ljubljani.

Na Najvišje povelje mi je čast vsled razpisa gospoda ministra za notranje stvari z dne 17. julija 1914, št. 8187/M. I., javiti cenjeni zvezi Najvišjo zahvalo za sožalje, izraženo povodom pretresljive smrti Njegove c. in kr. Visokosti, presvetlega gospoda nadvojvode Frana Ferdinanda.

C. kr. deželni predsednik:

Schwarz.

Da ne bo začudenja. Naznanjamo, da smo zopet ustavili list 52 odjemalcem, kraj. šol. svetom i. dr., ker kljub opominu nismo prejeli od njih zaostale na-

ročnine. Pripomnimo pa, da dolga tem in drugim pozabljivcem iz prejšnjih dob nismo izbrisali, ampak vzdržujemo še nadalje svoje pravice. Terjamo tudi ob smrti. Čudno, da je tu in tam tako malo zanimanja za naše vztrajno delo. Poguma ne izgubimo, ker vidimo pri večini zgledno požrtvovalnost.

Veliko izprememb se izvrši pri učitelstvu tekom počitnic in ob začetku šolskega leta. Prosimo vse naročnike, ki so izpremenili stanovališče, da nam takoj naznani, kam naj odslej pošljamo list.

Naročnina in članarina naj se pošilja uredništvu in upravništvu »Slov. Učitelja«, in sicer po položnici, ki so jo vsi dobili obenem s prvo številko. Ako bi jo kdo pogrešal, naj jo zahteva po dopisnici. Kdor izroči denar posredno po kakem tovarišu, napravlja sitnosti dotičnemu in upravništvu, ki pride v posest naročnine šele po ovinkih in opominih. Posrednik namreč pozabi izročiti, upravništvo terja, naročnik je pa nevoljen, ker je po krivici terjan.

Uredništvo in upravništvo.

Št. 1436/m. š. sv.

Razglas.

Na obeh mestnih slovenskih otroških vrtcih se prične novo šolsko leto 1914/15

dne 16. septembra 1914.

Vpisovalo se bo v šolskih prostorih na Zaloški cesti št. 1 in v Cerkveni ulici št. 21 **dne 15. septembra 1914 od devetih do dvanajstih dopoldne.**

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani,
dne 3. septembra 1914.

